บทที่ 3

วิเคราะห์การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547

การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อทั้งการเมืองระดับชาติและการเมืองท้องถิ่น เพราะการเลือกตั้งเป็นกระบวนการเลือกตัวแทนของประชาชนจากท้องถิ่น เพื่อเข้าไปบริหารประเทศโดยชอบธรรม การเมืองระดับชาติจึงเกี่ยวพันกับการเมืองท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยมีพรรคการเมืองเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ อันเป็นการเชื่อมโยงของ “ฐานคะแนนเสียง” ระหว่างความนิยมในท้องถิ่นกับความนิยมในระดับชาติซึ่งจะบ่งชี้ผลการเลือกตั้งได้เป็นอย่างดี ดังนั้น พรรคการเมืองต่าง ๆ จึงพยายามเสริมสร้างหรือขยายฐานคะแนนเสียงของพรรคในท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างความนิยมและสร้างความผูกพันใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจและได้รับการเลือกตั้งระดับชาติ

การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นการเลือกตั้งท้องถิ่นที่ได้รับความสนใจจากประชาชนในฐานะที่เป็นเมืองหลวงของประเทศ เป็นที่ตั้งของสถาบันนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ ประกอบกับเป็นศูนย์กลางความเจริญในทุก ๆ ด้าน คนกรุงเทพมหานครโดยส่วนมากจึงเป็นผู้มีการศึกษา มีการรับรู้ข่าวสารในทุก ๆ ด้าน และมีการกลั่นกรองข่าวสาร และมีประชากรเกือบ 6 ล้านคนในปี พ.ศ.2547 ที่สำคัญคือ การมีเขตการเลือกตั้งมากที่สุดของประเทศ กรุงเทพมหานครจึงเป็นเวทีแข่งขันเพื่อสร้างฐานคะแนนเสียงและความนิยมที่สำคัญ เพื่อเป็นช่องทางเข้าสู่อำนาจของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในการเมืองระดับชาติ โดยเฉพาะการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ที่มีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก เพราะพรรคการเมืองต่าง ๆ ล้วนต้องการจะควบคุมฐานคะแนนเสียงหรือมีอิทธิพลในกรุงเทพมหานคร พรรคการเมืองต่าง ๆ จึงได้ให้ความสำคัญในการค้นหาบุคคลที่จะเป็นที่ยอมรับของประชาชนในกรุงเทพ เพื่อหวังผลในการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งการได้มาซึ่งอำนาจต่อรองและอำนาจทางการเมือง[1]

---

[1] จารินี รุทระกาญจน์ “การเมืองท้องถิ่นกับการพัฒนาทางการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย : ศึกษาลักษณะของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น. 210

การเมืองระดับชาติในช่วงปี พ.ศ. 2547

สืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีเจตนารมณ์เอื้อให้เกิดพรรคการเมืองใหญ่ที่มีเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นประโยชน์ให้พรรคไทยรักไทยที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2541 ด้วยการใช้โอกาสจากวิกฤติเศรษฐกิจ 2540 มาเป็นเครื่องมือสร้างนโยบายประชานิยม สามารถชนะการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 โดยพรรคไทยรักไทยได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อและ ส.ส.ระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง รวม 248 ที่นั่ง อย่างไรก็ตาม ตามมาตรา 185 ซึ่งบัญญัติว่าฝ่ายค้านจะสามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้ จะต้องมีจำนวน ส.ส. ไม่น้อยกว่าสองในห้าของจำนวน ส.ส. ทั้งหมด กล่าวคือ ฝ่ายค้านต้องมี ส.ส.ไม่น้อยกว่า 200 คน จึงจะเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรีได้ รัฐบาลพรรคไทยรักไทยจะต้องมี ส.ส.ให้ได้มากกว่า 300 ที่นั่งเป็นการป้องกันมากเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรี จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์การยุบรวมพรรคการเมืองเพื่อรวมกับพรรคไทยรักไทย ได้แก่ พรรคเสรีธรรมซึ่งมี ส.ส. 14 ที่นั่ง พรรคความหวังใหม่ 36 ที่นั่ง พรรคชาติไทย 41 ที่นั่ง และพรรคชาติพัฒนา 31 ที่นั่ง ทำให้รัฐบาลทักษิณมี ส.ส. ทั้งหมดรวม 364 ที่นั่ง จึงนับเป็นการกำเนิดของระบบพรรคเดี่ยวในประเทศไทย และพยายามจัดสรรอำนาจด้วยการโยกย้ายข้าราชการระดับสูงทั้งฝ่ายทหารพลเรือนและตำรวจเข้ามาควบคุมการบริหารประเทศไว้เกือบทุกด้าน รวมทั้งการบริหารประเทศด้วยนโยบายที่มุ่งหาความนิยมจากประชาชนระดับล่าง อาทิ เช่น โครงการเอื้ออาทร นโยบายกองทุนหมู่บ้าน นโยบายสงครามยาเสพติด แท็กซี่เอื้ออาทร ฯลฯ เป็นการหาเสียงเพื่อสร้างความนิยมจากชาวบ้าน เพื่อให้พรรคไทยรักไทยได้กลับมาเป็นรัฐบาลอีกสมัยหนึ่ง[2]

สถานการณ์การเมืองระดับชาติในปี พ.ศ.2547 เป็นปีสุดท้ายของรัฐบาลทักษิณและอยู่ในช่วงแข่งขันกันสร้างคะแนนเสียงระหว่างสองพรรคการเมืองใหญ่ ได้แก่ พรรคไทยรักไทยและพรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งพรรคทางเลือกอื่น ๆ เช่น พรรคชาติไทยและพรรคมหาชน เพื่อการเลือกตั้งระดับชาติในปี พ.ศ. 2548 อย่างไรก็ตาม จากความนิยมของพรรคการเมืองใหญ่ระหว่างพรรคไทยรักไทยในเขตภูมิภาคมีมากกว่าพรรคประชาธิปัตย์ที่มีภาพพจน์ของพรรคเก่าแก่ ไม่มี

---

[2] เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และคณะ, รู้ทันทักษิณ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน, 2547), น. 26 - 29

อะไรแปลกใหม่และไม่มีศักยภาพเทียบเท่าพรรคไทยรักไทย แต่ขณะเดียวกัน ความนิยมของพรรคไทยรักไทยในกรุงเทพมหานครกลับตรงกันข้ามกับในภูมิภาค จึงส่งผลต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มีเขตการเลือกตั้งจำนวนมากและย่อมเป็นสิ่งที่สะท้อนความนิยมของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยเป็นอย่างดี พรรคไทยรักไทยจึงไม่อาจประมาทในการเลือกตั้งท้องถิ่นนี้ได้เนื่องจากอาจเกิดปรากฏการณ์ดังคำกล่าวที่ว่า “คนต่างจังหวัดตั้งรัฐบาล แต่คนกรุงเทพเป็นผู้ล้มรัฐบาล”[3]

สถานการณ์การเมืองโดยทั่วไป

สถานการณ์ก่อนปี พ.ศ. 2544 ในสมัยพรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล การบริหารงานได้สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติและประชาชนมาก ผลงานของพรรคประชาธิปัตย์ภายใต้การครอบงำของ IMF ทำให้รัฐบาลไทยต้องกู้เงินและเป็นหนี้มหาศาล เศรษฐกิจไทยถูกยึดครองโดยทุนต่างชาติมากขึ้น กลุ่มทุนและธุรกิจทั้งขนาดใหญ่และขนาดย่อมของคนไทยต้องประสบกับภาวะขาดทุนและล้มละลาย ประชาชนจำนวนมากต้องถูกลดเงินเดือนและตกงาน ความล้มเหลวในการบริหารงานของพรรคประชาธิปัตย์จึงทำให้ต้องแพ้การเลือกตั้งในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ให้แก่พรรคไทยรักไทย

หลังพรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544 จนได้คะแนนเสียงข้างมากเข้ามาเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้ง คือ นโยบายประชานิยม อีกทั้งยังมีความพยายามยึดอำนาจกลุ่มทุนใหญ่ ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนการเมืองเก่าของทหารและนักการเมืองจากภูมิภาค ที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้ามาบริหารประเทศ 3 ปี ซึ่งนโยบายดังกล่าวมีทั้งข้อดีข้อเสีย ซึ่งระยะหลังมักจะถูกวิจารณ์ในแง่ลบเสียมากกว่า[4] นอกจากนี้ รัฐบาลยังพยายามแทรกแซงองค์กรอิสระ ครอบงำสื่อ จนกระทบสิทธิ

---

[3] เอนก เหล่าธรรมทัศน์, สองนคราประชาธิปไตย : แนวทางปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจเพื่อประชาธิปไตย, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2539)

[4] “นโยบายเหนือเมฆ สานฝันรัฐบาล 400 เสียง” สยามรัฐสัปดาห์พิจารณ์ (2–8 กรกฎาคม 2547) : 13.

และเสรีภาพของประชาชน และยังพยายามสร้างความได้เปรียบในการเตรียมเลือกตั้งครั้งใหญ่ โดยการออกพบประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้ประชาชนให้ความนิยมนโยบายของพรรค

พรรคประชาธิปัตย์มีความนิยมต่อพรรคทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดลดลงเรื่อย ๆ หลังจากถูกกระแสความนิยมพรรคไทยรักไทย ที่ใช้นโยบายประชานิยมจนได้รับการเลือกตั้งเป็นรัฐบาล และยังสามารถตั้งรัฐบาลได้ถึงสามร้อยกว่าที่นั่งในสภา

นอกจากกระแสความนิยมของพรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้ความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ลดลงแล้ว ยังมีสาเหตุมาจากปัญหาภายในพรรคประชาธิปัตย์เอง จากปรากฏการณ์ที่ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ ลาออกจากตำแหน่งประธานศูนย์อำนวยการเตรียมการเลือกตั้ง และหันไปสนับสนุนพรรคมหาชน โดยมีแกนนำของพรรคลาออกตามไปด้วย อาทิ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ นายอรรคพล สรสุชาติ นายพรเทพ เตชะไพบูลย์ รวมทั้งสมาชิกพรรค ประธานสาขาอีกจำนวนหนึ่ง และยังมีการกดดันให้กลุ่มที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ ลาออกจากพรรคไปด้วย ขณะเดียวกัน ปัญหาภายในพรรคเริ่มรุนแรงขึ้น เมื่อเกิดการเคลื่อนไหวจากกลุ่มที่ไม่ต้องการให้ นายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นหัวหน้าพรรคต่อไป

ปัจจัยที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์เริ่มอ่อนแอลงอีกประการ คือ การเกิดปรากฏการณ์การย้ายพรรคของ ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ ภายในเวลาไม่ถึงหนึ่งเดือน มี ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ย้ายไปพรรคอื่น ๆ ถึง 22 คน นอกจากนั้น ยังเกิดเหตุการณ์การปรากฏตัวของ นายเอกยุทธ อัญชันบุตร[5] อดีตผู้บริหารบริษัท ชาร์เตอร์ เรคชั่น จำกัด ที่ไปลงทุนในต่างประเทศ ได้ประกาศระดมทุนสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ 1,000 ล้านบาท โดยยื่นเงื่อนไขให้พรรคประชาธิปัตย์ยกเลิกกฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจ 11 ฉบับ อย่างไรก็ตาม ก็มีความพยายามทำลายความน่าเชื่อถือของ

[5] เมื่อได้เข้าไปที่พรรคประชาธิปัตย์พร้อมกับ ดร.อัมรินทร์ คอมันตร์ เพื่อเจรจาทางการเมืองซึ่งกล่าวกันว่า นายเอกยุทธพยายามจะให้เงินสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์เพื่อใช้ในการโค่นล้มรัฐบาล ทั้งนี้ก็มีกระแสข่าวว่านายเอกยุทธ โจมตีพ.ต.ท.ทักษิณ ด้วยเหตุผลทางธุรกิจอีกเหตุผลหนึ่ง ขณะเดียวกัน ส.ส.พรรคไทยรักไทยก็ออกมาเรียกร้องให้ คณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.)เข้ามาตรวจสอบเงินบริจาคพรรคและพยายามชี้ให้เห็นถึงความไม่โปร่งใสของเงินทุนภายในพรรคประชาธิปัตย์ โปรดดู มติชนสุดสัปดาห์ (20-26 สิงหาคม 2547) : 11

พรรคประชาธิปัตย์ เพราะมีกระแสข่าวออกมาว่า นายบัญญัติ บรรทัดฐาน หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ไปพบ นายเอกยุทธ และกลุ่มธุรกิจที่งานเลี้ยงแห่งหนึ่ง และวิพากษ์วิจารณ์นโยบายรัฐบาลในมุมเดียวกัน จึงเชิญไปพูดคุยที่พรรค จึงส่งผลต่อชื่อเสียงของพรรค ขณะเดียวกัน นายชวน หลีกภัย ประธานสภาที่ปรึกษาพรรคและอดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้ออกมาโต้แย้งว่า พรรคประชาธิปัตย์กำลังตกเป็นเหยื่อของเกมการเมือง และเชื่อว่านายบัญญัติจะยึดนโยบายของพรรคเป็นหลัก ซึ่งถือเป็นการออกมาแสดงความบริสุทธิ์ของพรรค[6]

จากสถานการณ์ดังกล่าวทั้งหมดในช่วงเวลานั้น จึงแสดงให้เห็นปัญหาของพรรคประชาธิปัตย์ที่ จำเป็นต้องจัดระเบียบใหม่ ทั้งตำแหน่งหัวหน้าพรรค และการบริหารจัดการทุนของพรรค เพราะการย้ายพรรคของ ส.ส.หลายคนซึ่งถือเป็นทุนสำคัญของพรรคนั้น ส่งผลต่อการบริหารเงินทุนของพรรคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และประการสำคัญคือ พรรคประชาธิปัตย์ต้องวางแผนการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในปี พ.ศ. 2548 อันเป็นเหตุผลหลักที่พรรคประชาธิปัตย์จำเป็นต้องปฏิรูประเบียบของพรรคให้ทันก่อนการเลือกตั้งดังกล่าว

ขณะเดียวกัน เนื่องจากสภาพทางการเมืองของสังคมในเวลานั้น โครงสร้างทางการเมืองที่อำนาจทนควบคุมกลไกการขับเคลื่อนภาคสังคมทำให้ระบบการเมืองถูกปิดตายสำหรับประชาชนที่ไร้ทุน จึงมีนักวิชาการจำนวนหนึ่งออกมาเสนอทางเลือกที่สามให้แก่สังคม ได้แก่ นายพิภพ ธงไชย ที่ปรึกษาคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) นายสุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการ ครป. นายสุวิทย์ วัดหนูและนายนิรัตย์ ทรัพย์สมบูรณ์ จากกลุ่มสมัชชาคนจน นายคณิณ บุญสุวรรณ อดีต สสร. สุภิญญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ นายสุเมธ ตันติเวชกุล ประธานมูลนิธิชัยพัฒนา นายประเสริฐ นาสกุล อดีตประธานศาลรัฐธรรมนูญและกรรมการตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างนอกในคดีปกปิดบัญชีทรัพย์สินของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกล้าณรงค์ จันทิก อดีตเลขาธิการ ป.ป.ช. และนายพิทยา ว่องกุล นักวิชาการอิสระ เป็นต้น ทั้งหมดเห็นตรงกันว่าสมควรขับเคลื่อนการสร้างทางเลือกทางการเมืองให้กับประชาชน เพราะภาวะปัจจุบันภายใต้การเมืองที่พรรคไทยรักไทยมีอำนาจแบบเบ็ดเสร็จทำให้ระบบการตรวจสอบถ่วงดุลถูกทำลาย ส่วนพรรคประชาธิปัตย์แม้จะพยายามเล่นบทบาท

---

[6] "ปชป.ลดแรง 'มรสุม' กระหน่ำดัน 'ชวน' รักษาการ หน.พรรค เรียกศรัทธา-ป้อง 'อภิสิทธิ์' " มติชนสุดสัปดาห์ 1253 (20-26 สิงหาคม 2547) : 11

การตรวจสอบรัฐบาลในฐานะฝ่ายค้านอย่างเข้มข้น แต่ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศยังไม่ยอมรับ เพราะผลพวงจากความล้มเหลวในการบริหารประเทศในรัฐบาลชวน หลีกภัย สมัยที่สองประกอบกับพรรคประชาธิปัตย์ยังไม่ได้ปรับตัวเพื่อสร้างการเมืองรูปแบบใหม่ แต่กลับประสบกับปัญหาภายในพรรคที่ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ ลาออกจากพรรค จึงเป็นผลให้เกิดการขับเคลื่อนจัดตั้งพรรคการเมืองทางเลือกที่สาม ภายใต้ชื่อ “ประชาภิวัฒน์” ซึ่งประกอบไปด้วย 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ กลุ่มภาคธุรกิจ โดยส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจที่ผิดหวังจากการบริหารงานของรัฐบาลทักษิณ กลุ่มนักวิชาการที่มีบทบาทในสังคม สมาชิกวุฒิสภาสายอิสระ และกลุ่มภาคประชาชน เอ็นจีโอ[7]

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มการเมืองบางกลุ่มโดยเฉพาะจากกลุ่มสนามบินน้ำของ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และนายพิเชฐ พัฒนาโชน์ ส.ว. นครราชสีมาและอดีตรองประธานวุฒิสภาที่สนับสนุนพรรคมหาชนให้เป็นอีกหนึ่งทางเลือก แต่เมื่อสองกลุ่มใหญ่ ๆ ที่มีแนวคิดในการจัดตั้งพรรคทางเลือกที่สามได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการและแนวความคิดแล้วจึงพบว่าทั้งสองกลุ่มมีหลักการและแนวคิดที่แตกต่างกัน ทั้งสองกลุ่มจึงต่างดำเนินการตามเป้าหมายของตน

กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2547

การเลือกตั้งท้องถิ่นที่ไม่มีการกำหนดบังคับให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต้องสังกัดพรรคการเมืองเริ่มถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ.2528 ทำให้มีบุคคลทั่วไปสนใจลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยไม่สังกัดพรรคการเมือง ซึ่งสมัครในนามกลุ่มการเมืองหรืออิสระ

สถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น พรรคไทยรักไทยเป็นพรรครัฐบาลที่ควบคุมเสียงข้างมากในสภากำลังเสื่อมความนิยม โดยเฉพาะในทัศนคติของชาวกรุงเทพมหานคร พรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองจึงพยายามใช้โอกาสนี้หาเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะพรรคการเมืองใหญ่

[7] “WHO IS WHO พรรคทางเลือกที่ 3” สยามรัฐสัปดาห์พิจารณ์ (18-24 มิถุนายน 2547) : 13-14

ทั้งพรรคไทยรักไทยและพรรคประชาธิปัตย์ต่างก็พยายามคัดสรรบุคคลที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของคนกรุงเทพมหานคร เนื่องจากโดยลักษณะของการบริหารท้องถิ่น เป็นงานที่ต้องเข้าไปสัมผัสคลุกคลีและเข้าถึงประชาชน พรรคการเมืองต่าง ๆ จึงเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งท้องถิ่นและสามารถใช้เป็นฐานคะแนนเสียงของการเลือกตั้งระดับชาติได้ นอกจากพรรคการเมืองจะต้องการสร้างฐานเสียงในกรุงเทพมหานครให้เหนียวแน่นแล้ว ยังมีนักการเมืองระดับชาติเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นมากขึ้น เห็นได้จากจำนวนและคุณสมบัติของผู้สมัคร อีกทั้งยังมีผู้สมัครรับเลือกตั้งอิสระที่หลายคนมีความตั้งใจจะเข้ามาบริหารกรุงเทพมหานครจนทำให้การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีบรรยากาศคึกคักตั้งแต่ก่อนวันรับสมัครลงชิงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอย่างเป็นทางการในวันที่ 26 กรกฎาคม 2547

ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองระดับชาติที่พรรคไทยรักไทยควบคุมอำนาจไว้เบ็ดเสร็จยังส่งผลให้นักการเมืองระดับชาติพยายามจะถอยมาตั้งหลักเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับท้องถิ่น เป็นการรักษาความนิยมส่วนบุคคล นอกจากนี้ การปกครองส่วนท้องถิ่นยังตามรัฐธรรมนูญ 2540 เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้นักการเมืองระดับชาติเริ่มหันมาสนใจการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้การเมืองท้องถิ่นได้รับความสนใจจากนักการเมืองระดับชาติ[8] คือ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ซึ่งมีเจตนารมณ์ให้มีการจัดวางโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมายและการบริหารที่เข้มแข็งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากภาครัฐทั้งหมดอาทิ การเก็บภาษี การบริหารงานบุคคล รวมไปถึงการถ่ายโอนทั้งอำนาจการบริหารรายได้ภายในท้องถิ่น ซึ่งกฎหมายกระจายอำนาจท้องถิ่นกำหนดให้มีการจัดสรรอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและรายได้ลงมาสู่ชนบททั้งระบบ เมื่อมีการกระจายอำนาจย่อมทำให้งบประมาณของรัฐต้องเข้ามาอยู่ในมือของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดความคาดหวังว่าองค์กรปกครองท้องถิ่นจะมีความสำคัญมากขึ้นกว่าในอดีต จึงเป็นผลให้นักการเมืองระดับชาติเห็นความสำคัญ

---

[8] ผู้จัดการออนไลน์ 2 กันยายน 2546

http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=2000000028952

มากขึ้น ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักการเมืองระดับชาติหันมาสนใจการเมืองท้องถิ่น คือ การรวบอำนาจเบ็ดเสร็จของรัฐบาลทักษิณ ทำให้บทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นต่างจากในอดีต การแบ่งอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติที่ชัดเจน ทำให้ ส.ส.ในปัจจุบันเริ่มตระหนักว่าอำนาจที่เคยได้รับลดลง กลายเป็นเพียง “ตรายาง” ในการทำหน้าที่ออกกฎหมายเท่านั้น ขณะที่การเมืองท้องถิ่นมีโอกาสที่จะสร้างผลงานและผลประโยชน์อื่น ๆ ให้กับตนเองและสังคมมากกว่า

พรรคการเมือง กลุ่มการเมืองและผู้สมัครอิสระที่ลงแข่งขันในการเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานคร พ.ศ.2547

สำหรับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2547 กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมการเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวน 3 พรรคการเมือง ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชากรไทย และพรรคต้นตระกูลไทย และกลุ่มการเมือง 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมดงาน กลุ่มเมตตาธรรม กลุ่มกรุงเทพพัฒนา และกลุ่ม ศ.คนรักกรุงเทพ โดยมีผู้สมัครอิสระจำนวน 15 คน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พรรคประชาธิปัตย์ สำหรับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์เคยส่งบุคคลลงสมัครรับเลือกตั้งมาแล้วทั้งหมด 4 คน ได้แก่ นายชนะ รุ่งแสง นายประวิทย์ รุจิวงศ์ นายพิจิตต รัตตกุล และ นายธวัชชัย สัจจกุล ซึ่งบุคคลทั้งหมดนี้เคยมีบทบาททางการเมืองหรือเคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาก่อนทั้งสิ้น[9] และในการเลือกตั้งผู้ว่าราชกรุงเทพมหานครครั้งนี้ พรรคประชาธิปัตย์ก็ได้ทาบทาม นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ลงสมัครรับเลือกตั้ง หลังจากที่พรรคไม่มีใครอยู่ในตำแหน่งผู้ว่าฯ กทม. มานานถึง 30 ปี

พรรคประชากรไทย สำหรับการเลือกตั้งท้องถิ่น พรรคประชากรไทยได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมาแล้ว 5 คน ได้แก่ พลตำรวจตรี ม.รว.เจตจันทร์ ประวิตร นายเดโช สวนานนท์ พลอากาศเอก สมมต สุนทรเวช ร้อยเอก กฤษฎา อรุณวงศ์ ณ อยุธยา และ

[9] จารินี รุทระกาญจน์ “การเมืองท้องถิ่นกับการพัฒนาทางการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย : ศึกษาลักษณะของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร”, น. 124

นายสมัคร สุนทรเวช ซึ่งมีกระบวนการสรรหาจากคณะกรรมการพรรคและการตัดสินใจของหัวหน้าพรรค[10] และการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2547 พรรคประชากรไทยได้ส่ง นายวีระศักดิ์ อุปถัมภ์ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการพรรคและกรรมการบริหารพรรคประชากรไทยในเวลานั้น

พรรคต้นตระกูลไทย นายชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์ หมายเลข 15 เคยเป็นนักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และเข้าสู่ธุรกิจสถานบันเทิง และเริ่มเป็นที่รู้จักของประชาชนหลังจากได้ออกมาเปิดโปงถึงการจ่ายส่วยให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในหลายท้องที่จนเป็นข่าวใหญ่ของปี 2546 และเข้าสู่การเมืองด้วยการตั้งพรรคต้นตระกูลไทยขึ้น พร้อมกับส่งตัวเองลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2547

กลุ่มกลุ่มมดงาน หลังจากนายพิจิตต รัตตกุล ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2539 และบริหารงานได้ 2 ปี ขณะเดียวกัน วาระของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครก็สิ้นสุดลงในวันที่ 5 มีนาคม 2541 จึงมีอดีตผู้สมัครสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และอดีตสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และผู้ที่มีความประสงค์จะสมัครสมาชิกของกรุงเทพมหานครและสมาชิกเขต สนใจและสนับสนุนแนวคิดการบริหารของ นายพิจิตต รัตตกุล จึงรวมตัวสนับสนุน นายพิจิตต รัตตกุล และร่วมกันจัดตั้งกลุ่มมดงานขึ้นเมื่อกลางปี พ.ศ. 2540 โดยมี นายพิจิตต รัตตกุล เป็นหัวหน้ากลุ่ม[11] และในปี พ.ศ.2547 นายพิจิตต รัตตกุล อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กทม. 3 สมัยของพรรคประชาธิปัตย์ (พ.ศ. 2528, 2529 และ 2531) หัวหน้ากลุ่มมดงานและอดีตผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครระหว่างปี พ.ศ.2539 – 2543 ก็ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอีกครั้ง

กลุ่ม ศ.คนรักกรุงเทพ ได้ส่ง นายพีระพงศ์ ถนอมพงษ์พันธุ์ ลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายพีระพงศ์เคยเป็นนักธุรกิจและนักพัฒนากรอิสระ เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 สมัยภายใต้พรรคพลังธรรม นอกจากนั้นยังเคยเป็นแกนนำรณรงค์สนับสนุนการปฏิรูปการเมืองและ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ในชื่อ “กลุ่ม ศ ปฏิรูปการเมือง”

---

[10] เรื่องเดียวกัน, น. 124

[11] เรื่องเดียวกัน, น. 180-181

และลาออกจากพรรคพลังธรรมเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2540 หลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2540 นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ก่อตั้ง “กลุ่ม ๓ รักกรุงเทพ” ในนามการเมืองท้องถิ่นภาคประชาชนซึ่งเป็นการรวมตัวกันระหว่างภาคประชาชนหลากหลายอาชีพซึ่งมีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ร่วมกันระดมความคิดเพื่อ ปฏิวัติกรุงเทพให้ดีกว่าเดิม (Betterbangkok) และลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในนามของภาคประชาชนดังกล่าว

และมีกลุ่มการเมืองที่ไม่ปรากฏรายละเอียดอีก 2 กลุ่มคือ **กลุ่มเมตตาธรรม** ที่ส่ง ร.อ.เมตตา เต็มชำนาญ และ **กลุ่มกรุงเทพพัฒนา** ส่ง นายสุเมธ ตันธนาศิริกุล เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าฯ ครั้งนี้

นอกจากนี้ยังมี ผู้สมัครอิสระอีกจำนวน 15 คน ได้แก่

นายวรัญชัย โชคชนะ ผู้สมัครอิสระ ซึ่งเคยลงสมัครผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแล้ว 4 ครั้ง แม้ว่า นายวรัญชัย จะไม่เคยเข้าสู่การเมืองระดับชาติเลย แต่ก็มีประสบการณ์ในการเรียกร้องเคลื่อนไหวทางการเมือง

ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง เริ่มต้นชีวิตทางการเมืองด้วยการเป็น ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์มาก่อน ต่อมาในปี พ.ศ. 2529 ได้ก่อตั้ง พรรคมวลชน และดำรงตำแหน่ง เป็นหัวหน้าพรรค โดยมีฐานเสียงสำคัญในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ฝั่งธนบุรี โดยเฉพาะ เขตภาษีเจริญ และ เขตบางบอน ซึ่ง ร.ต.อ.เฉลิม เป็น ส.ส.ผูกขาดในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เคยได้รับเลือกตั้งเพียงครั้งเดียว คือในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2535 ครั้งที่ 1 ร.ต.อ.เฉลิม เคยดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุนหะวัณ มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือ อสมท. โดยบทบาทของ ร.ต.อ.เฉลิม ในขณะนั้นถูกมองว่าเข้าไปแทรกแซงการเสนอข่าวของสื่อมวลชน และมีปัญหาขัดแย้งกับกลุ่มทหาร จนถูกนำมาเป็นเหตุผลประหารหนึ่งในการทำรัฐประหารปี พ.ศ. 2534 ของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ภายหลังการรัฐประหารดังกล่าว ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง เป็นหนึ่งในนักการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ และต้องขอลี้ภัยการเมืองไปต่างประเทศ โดยเดินทางไปพำนักอยู่ที่ ประเทศสวีเดน และประเทศเดนมาร์ก ต่อมาเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองคลี่คลาย ร.ต.อ.ได้กลับเข้าประเทศไทย และได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในรัฐบาลสมัยนายบรรหาร ศิลปอาชา และต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ตัดสินใจยุบพรรคมวลชนรวมเข้ากับพรรคความหวังใหม่ของ พล.อ.ชวลิต

ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น หลังจากนั้นบทบาททางการเมืองของ ร.ต.อ.เฉลิม ก็เงียบหายไปเป็นเวลานาน และลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานคร เป็นหมายเลข 3[12]

นายมานะ มหาสุวีระชัย ลงสมัครอิสระ ไม่สังกัดกลุ่มใด แต่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของ พลตรีจำลอง ศรีเมือง อดีตผู้ว่า กทม. 2 สมัย เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคพลังธรรมในปี 2535 เป็นสมัยแรกและเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ในปี 2539 เป็นสมัยที่ 2

นางลีนา จังจรรยา ลงสมัครอิสระ เคยเป็นผู้เคลื่อนไหวสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญ 2540 ถึงแม้ว่านางลีนา จะไม่เคยเข้าสู่การเมืองอย่างเป็นทางการมาก่อนและไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนมากนัก แต่ นางลีนา ใช้กลยุทธ์ วิธีการหาเสียงที่เรียกความสนใจจนกลายเป็นสีสันของการเลือกตั้งผู้ว่าฯ ครั้งนี้ ด้วยการพาคณะหาเสียงขึ้นรถปิกอัพตระเวนหาเสียงในย่านเซ็นเตอร์พอยท์ สยามสแควร์ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม จึงเป็นหลักฐานสำคัญที่คณะกรรมการเลือกตั้งมีมติเป็นเอกฉันท์เพิกถอนสิทธิ นางลีนา จังจรรยา ออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครก่อนมีการเลือกตั้งเนื่องจากมีหลักฐานว่านางลีนาใช้วิธีการหาเสียงโดยนำบุคคลมาแต่งกายในลักษณะผิดธรรมชาติ รื่นเริง ซึ่งผิดพระราชบัญญัติเลือกตั้งท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมาตรา 57 อนุ 3 มีโทษเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง 1 ปี[13]

นางปวีณา หงสกุล (หมายเลข7) ได้ลาออกจากพรรคชาติพัฒนา เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และเป็นผู้สมัครที่มีคะแนนนิยมสูง เนื่องจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกรุงเทพมหานครมาหลายสมัย รวมไปถึงการช่วยเหลือสังคมที่อยู่ในสายตาของคนกรุงเทพมหานครมาตลอด ทำให้ นางปวีณา มีฐานคะแนนเสียงในกรุงเทพมากกว่าผู้สมัครหน้าใหม่ ทีมงานของ นางปวีณา ประกอบด้วย 1. พล.ต.ต.พงศพัศ พงษ์เจริญ รองผบช.สตม. และโฆษกสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2. นายธวัชชัย สัจจกุล ส.ส.กทม. พรรคไทยรักไทย 3. ม.ร.ว.พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิรัตน์ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 4. นายแล ดิลกวิทยรัตน์

---

[12] [URL]http://th.wikipedia.org/wiki/

[13] "ลีน่าจัง "ประเดิมใบแดง" ผู้ว่าฯ กทม." มติชนสุดสัปดาห์ (27 สิงหาคม – 2 กันยายน 2547) : 6.

รองศาสตราจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5.นายปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์ อดีตอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 6.นายพิสุทธิ์ ชลากร ประธานกรรมการบริษัท ไทฟูจิซีร็อกซ์ จำกัด 7.นายชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ คณบดีคณะศิลปกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 8. พล.อ.ต.นพ.เฉลิมชัย เครืองาม[14]

ดร.การุญ จันทรางศุ ผู้สมัครอิสระที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ พรรคไทยรักไทย เมื่อปีพ.ศ.2544 และอดีตรองผู้ว่าราชกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังเป็นตัวเลือกหนึ่งของพรรคไทยรักไทยที่จะส่งลงสมัครในนามพรรค แต่ก็ไม่ได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าพรรค ดร.การุญ มองว่า กรุงเทพมหานครต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และตนเองมีความพร้อม มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสามารถทำงานได้ทันที จึงขออาสาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพฯมหานครในปี พ.ศ. 2547

นายวุฒิพงษ์ เพรียบจริยวัฒน์ เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระบบบัญชีรายชื่อ พรรคชาติไทย พ.ศ.2544 และเป็นกรรมการผู้อำนวยการสถาบันสหสวรรษ โดยนายวุฒิพงษ์ เป็นอีกหนึ่งคนที่มักออกมาวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทักษิณ และเป็นแกนนำในการจัดตั้งพรรคทางเลือกที่สามที่ไม่ใช่พรรคมหาชน และตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในนามอิสระ ภายใต้การสนับสนุนของกลุ่มเครือข่ายเคลื่อนไหวภาคสังคม โดยเฉพาะนักคิดนักวิชาการชั้นนำของสังคม ส.ว.กรุงเทพมหานคร และ ส.ว.ต่างจังหวัด อาทิเช่น นายโสภณ สุภาพงษ์ นายแก้วสรร อติโพธิ นายจอน อึ้งภากรณ์ ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ตลอดจนถึงกลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ เช่น นายศิริชัย ไม้งาม ประธานสหภาพ กฟผ.และนายเพียร หนูพง ประธานสหภาพ กฟน. รวมทั้งนักวิชาการจากสถาบันต่าง ๆ เช่น ศ.ดร.สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ และ ศ.ดร.สมศักดิ์ ชูโต จากสถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวนิช ผู้อำนวยการวชิราวุธวิทยาลัยและอดีตตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นายสังศิต พิริยะรังสรรค์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีคนที่มีบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมอาทิ นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว นพ.พลเดช ปิ่นประทีป ผู้อำนวยการสำนัก

[14] "โค้งสุดท้ายเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม. 'ปวีณา-อภิรักษ์' ชิงดำ 'ดร.โจ-ชูวิทย์'ไปไม่ถึงดวงดาว." มติชนสุดสัปดาห์ (20-26 สิงหาคม 2547) : 10

พัฒนาประชาสังคม สถาบันชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา ดร.อัมรินทร์ คอมันตร์ จากชมรมร่วมใจไทยกู้ชาติ นายวีระ สมความคิด จากเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชั่น นางศรีสว่าง พั่ววงศ์แพทย์ อดีต ส.ว. และเอ็นจีโออาวุโส นพ.สันต์ หัตถีรัตน์และ นพ.เหวง โตจิราการ จากกลุ่มสมาพันธ์ประชาธิปไตย รวมทั้งนายแพทย์มงคล ณ สงขลา อดีตปลัดกระทรวงสาธารณสุข ด้วยความสนับสนุนของเครือข่ายภาคสังคมจึงทำให้นายวุฒิพงษ์ ตัดสินใจลงสมัครผู้ว่ากรุงเทพมหานครเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้คนกรุงเทพฯ[15]

นายกอบศักดิ์ ชุติกุล อดีตรองหัวหน้าพรรคชาติไทย และอดีตอธิบดีกรมสารนิเทศกระทรวงการต่างประเทศ โดยก่อนหน้านี้ประกาศว่าจะลงสมัครสังกัดพรรคชาติไทย แต่ที่ประชุมมีมติไม่ส่งผู้สมัครผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ เนื่องจากระยะเวลากระชั้นชิด คะแนนเสียงความนิยมของนายกอบศักดิ์ที่ทำงานระดับประเทศมาตลอด ไม่เคยไปสัมผัสใกล้ชิดกับประชาชน ประกอบกับพรรคไม่สามารถเตรียมทีมรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ทัน ที่ประชุมพรรคจึงมีมติไม่ส่งผู้สมัครในการเลือกตั้งครั้งนี้ นายกอบศักดิ์ จึงตัดสินใจลาออกจากพรรคชาติไทยและลงสมัครอิสระ

นอกจากนี้ ยังผู้สมัครอิสระที่ไม่ปรากฏรายละเอียด อาทิ นายกิตติศักดิ์ ถิรวิศิษฏ์ นายวิทยา จังกอบพัฒนา นายสุชาติ เกิดผล นายโชคชัย เลาหชินบัญชร นายวรา บัณฑุนาค นายอุดม วิบูลเทพาชาติ

วิเคราะห์การช่วงชิงอำนาจของการเมืองท้องถิ่นเพื่ออำนาจทางการเมืองระดับชาติ

สถานการณ์ทางการเมืองระดับชาติที่พรรคไทยรักไทยกำลังอยู่ในกระแสต่อต้านของคนกรุงเทพมหานคร ขณะเดียวกันพรรคประชาธิปัตย์ก็ไม่ได้สร้างกระแสใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อเพิ่มคะแนนเสียงแต่อย่างใด การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 จึงกลายเป็นการเลือกตั้งท้องถิ่นที่สำคัญ เพราะจะมีผลต่อเนื่องไปถึงการเลือกตั้งใหญ่ในต้นปี พ.ศ. 2548 ทั้งสองพรรคการเมืองใหญ่จึงพยายามค้นหาวิธีทางและกลยุทธ์ เพื่อหวังจะให้ผู้ว่ากรุงเทพมหานครที่

---

[15] "วุฒิพงษ์ 'อัศวินม้าแกลบ' เกมชิมลางพรรคทางเลือกที่ 3" มติชนสุดสัปดาห์ 1235 (16 - 22กรกฎาคม 2547) : 12

ดำรงตำแหน่ง 4 ปี สร้างฐานอำนาจและฐานกำลังทางการเมืองที่เข้มแข็งสำคัญของคนกรุงเทพ เห็นได้ชัดเจนในระยะก่อนเปิดตัวผู้สมัครผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 พรรคไทยรักไทยได้พยายามที่จะสรรหาบุคคลที่เหมาะสมเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งในช่วงก่อนเปิดตัวผู้สมัครเพื่อดูท่าทีของพรรคการเมืองและผู้ที่จะลงสมัคร เริ่มตั้งแต่ ร.ต.อ.ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ร.ต.ต.เกรียงศักดิ์ โลหะชาละ อดีตปลัดกรุงเทพมหานคร นายธวัชชัย สัจจกุล นายปลอดประสพ สุรัสวดี รวมไปถึง นายการุญ จันทรางศุ หรือแม้แต่ นางปวีณา หงสกุล ที่ลาออกจากพรรคชาติพัฒนาเพื่อลงแข่งขันในการเลือกตั้งท้องถิ่น และในช่วงเวลาเดียวกันการเมืองระดับชาติก็อยู่ระยะของการยุบรวมพรรคชาติพัฒนากับพรรคไทยรักไทย จึงเป็นสาเหตุสำคัญให้ นางปวีณา ต้องคำนึงถึงความต้องการของคนกรุงเทพที่จะมีผลต่อคะแนนเสียงของตน เพราะถ้าหาก นางปวีณา ยังคงเป็นสมาชิกพรรคชาติพัฒนาและเมื่อถึงเวลาที่พรรคชาติพัฒนาต้องรวมกับพรรคไทยรักไทยแล้ว นั่นหมายความว่า นางปวีณา อาจต้องลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานครในนามพรรคไทยรักไทยที่กำลังเผชิญกับกระแสต่อต้านจากประชาชนในกรุงเทพมหานคร จึงเป็นผลให้ นางปวีณา ตัดสินใจลงสมัครในนามอิสระ เพื่อตัดปัญหาที่จะทำให้คะแนนนิยมลดลง

ในช่วงก่อนและหลังการรับสมัครเลือกตั้ง ทุกโพลการเลือกตั้งจะมีผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวน 5 คน อยู่ใน 5 อันดับแรกโดยสลับกันตามช่วงกระแส ได้แก่ นางปวีณา หงสกุล นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ นายพิจิตต รัตตกุล และ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง โดยในระยะแรก นางปวีณา หงสกุล เป็นตัวเก็งอันดับหนึ่งมาโดยตลอด แต่เนื่องจากมีกระแสออกมาว่าหลังจากพรรคชาติพัฒนายุบรวมกับพรรคไทยรักไทยแล้ว พรรคไทยรักไทยอาจจะสนับสนุน นางปวีณา หงสกุล ในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ จึงทำให้คะแนนนิยมของ นางปวีณา ลดลงไป ซึ่งในระยะการหาเสียงช่วงสุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง ตามโพลส่วนใหญ่ที่ นางปวีณา หงสกุล อยู่ในอันดับ 1 และ นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน อยู่ในอันดับ 2 นั้น คะแนนความนิยมของนายอภิรักษ์มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่นางปวีณา หงสกุล ได้เปิดตัวทีมงานทั้งหมด 10 คน เพื่อเป็นการสร้างจุดสนใจให้ปัญญาชนและชนชั้นกลางที่เคยคิดว่าจะเลือก

นายอภิรักษ์เกิดความไขว้เขวขึ้นมาได้[16] แต่ในที่สุดจนกระทั่งใกล้วันเลือกตั้งคะแนนนิยมของผู้สมัครทั้งสองคนก็ยังคงมีคะแนนนิยมสลับกันเป็นอันดับหนึ่งและอันดับสอง

ผลจากการเมืองระดับชาติ ทำให้คนกรุงเทพมหานครต่อต้านพรรคไทยรักไทยเป็นจำนวนมาก และส่งผลต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แม้กระทั่ง พลตรีจำลอง ศรีเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่เคยชักชวน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เข้าสู่การเมืองก็ออกมายอมรับกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ทั้งนี้ การยอมรับของ พลตรีจำลอง ว่าสิ่งที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ถูกต่อต้านจากนักวิชาการ[17]และชนชั้นกลางในเมืองหลวงเป็นความจริง ก็สร้างความสงสัยว่า อาจพูดไปเพื่อต้องการใช้ “กระแสไม่ยอมรับพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร” เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยนายมานะ มหาสุวีระชัย ให้ได้รับการเลือกตั้งผู้ว่าฯ แม้ว่าไทยรักไทยจะพยายามคัดสรรบุคคลที่มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับของคนกรุงเทพ แต่ในที่สุด พ.ต.ท.ทักษิณ หัวหน้าพรรคไทยรักไทยก็ตัดสินใจไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม. ครั้งนี้ การเลือกตั้งกรุงเทพมหานครครั้งนี้จึงตกเป็นความได้เปรียบของพรรคประชาธิปัตย์ที่ต้องเร่งสร้างคะแนนเสียงในกรุงเทพมหานครด้วยการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมและคนกรุงเทพยอมรับ เพื่อชนะการเลือกตั้ง

การลงสมัครรับเลือกตั้งของ นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ภายใต้สังกัดพรรคประชาธิปัตย์

สถานการณ์ทางการเมืองในเวลานั้น พรรคประชาธิปัตย์อยู่ในฐานะฝ่ายค้านโดยมีพรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาล ในช่วงเวลาที่พรรคประชาธิปัตย์มีความนิยมลดลงนับตั้งแต่แพ้การเลือกตั้งให้กับพรรคไทยรักไทยเมื่อปี พ.ศ. 2544 เรื่อยมาจนกระทั่งต้นปี พ.ศ. 2546 พรรคไทยรักไทยต้องการคุมอำนาจในสภาจึงใช้กลยุทธ์ด้วยการยุบรวมพรรคการเมือง จนทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ย้ายพรรคไปอยู่ทั้งพรรคไทยรักไทยและพรรคมหาชน ซึ่งนำโดย พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ อดีตส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ จึงทำให้พรรคประชาธิปัตย์เกิด

---

[16] “โค้งสุดท้ายเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม. ‘ปวีณา – อภิรักษ์ ’ ชิงดำ ‘ดร.โจ - ชูวิทย์’ ไปไม่ถึงดาว” มติชนสุดสัปดาห์ (20 สิงหาคม 2547) : 10.

[17] นักวิชาการที่วิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของ พ.ต.ท.ทักษิณ ในขณะนั้น อาทิเช่น น.พ.ประเวศ วะสี นายธีรยุทธ์ บุญมี ดร.เจิมศักดิ ปิ่นทอง เป็นต้น

ความระส่ำระส่าย ตรงกันข้ามกับพรรคไทยรักไทยที่ประกาศขอเป็นรัฐบาลพรรคเดียว และแสดงเจตจำนงว่าจะเป็นรัฐบาลในสมัยถัดไป รวมทั้งยังต้องการชนะเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ด้วย

นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บริหารบริษัท ทีเอ ออเร้นจ์ จำกัด สนใจการเมืองมานานและเป็นหนึ่งในสมาชิกที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ อีกทั้งยังเคยถูกทาบทามให้เข้าร่วมกิจกรรมพรรคประชาธิปัตย์เมื่อครั้งที่ ดร.พิจิตต รัตตกุล กำลังจะลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม.เมื่อปี พ.ศ. 2539 แต่ได้ปฏิเสธไป จนกระทั่งได้รับการชักชวนอีกครั้งจากนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้อำนวยการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้น เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในกลางปี พ.ศ. 2547 ขณะเดียวกันพรรคไทยรักไทยก็เริ่มเผยรายชื่อที่อาจเป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในนามพรรค อาทิ ร.ต.อ.ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ร.ต.ต.เกรียงศักดิ์ โลหะชาละ อดีตปลัดกรุงเทพมหานคร นายธวัชชัย สัจจกุล นายปลอดประสพ สุรัสวดี รวมไปถึงนายการุญ จันทรางศุ[18]

การประกาศตัวเป็นผู้สมัครผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครของ นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน มีประเด็นที่สื่อให้ความสนใจตามคำบอกเล่าของนายอภิรักษ์[19] ดังนี้ ประการแรก นายอภิรักษ์ไม่มีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน ประการที่สอง นายอภิรักษ์อาจจะนำการตลาดมาใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากการเป็นนักบริหารและนักการตลาด และมองว่านายอภิรักษ์อาจนำยุทธวิธีการสร้างแบรนด์สินค้า เพื่อสร้างตัวเองให้คนกรุงเทพรู้สึกประทับใจและลงคะแนนให้ และประการสุดท้าย คือ สื่อมวลชนทุกแขนงต่างขนานนามว่านายอภิรักษ์คือ “อภิสิทธิ์ 2” นอกจากนั้น ยังมีประเด็นที่นายอภิรักษ์ เป็นนักธุรกิจ ย่อมมองแต่เรื่องกำไรขาดทุน และจะแก้ปัญหาของกทม.ที่หลากหลายและซับซ้อนกว่าได้อย่างไร อย่างไรก็ตาม นายอภิรักษ์ต้องพิสูจน์ให้คนกรุงเทพมั่นใจว่า จะสามารถบริหารงานกรุงเทพมหานครได้นับตั้งแต่การเปิดตัวลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในนามพรรคประชาธิปัตย์

---

[18] อภิรักษ์ โกษะโยธิน, อภิรักษ์ โกษะโยธิน ความฝัน ความมุ่งมั่นและชีวิตที่เลือกได้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), 2547), น.159-160

[19] เรื่องเดียวกัน. น. 171

วิเคราะห์กลยุทธ์ชิงความได้เปรียบระหว่าง นายภิรักษ์ โกษะโยธิน และผู้สมัครอื่นๆ

ท่ามกลางการเมืองระดับชาติที่ความนิยมต่อพรรคไทยรักไทยลดลงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ก็กำลังอยู่ในช่วงวิกฤตการบริหารภายในพรรคทั้งนโยบายของพรรค และตำแหน่งหัวหน้าพรรค พรรคประชาธิปัตย์ต้องทบทวนตนเองด้วยการหันมาประเมินสถานการณ์ที่เป็นจริง

หากพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างนายอภิรักษ์กับผู้สมัครอื่น ๆ ที่มีความนิยมระดับต้น ๆ แล้ว จะพบว่าผู้ที่มีความนิยมสูงสุดในช่วงแรกจนถึงช่วงใกล้เลือกตั้งคือ นางปวีณา หงสกุล ที่ลาออกจากพรรคชาติพัฒนาและประกาศลงสมัครรับเลือกตั้งอิสระนั้นอย่างน้อยก็เพื่อเป็นการประกาศถึงความบริสุทธิ์ที่จะเข้าบริหารกรุงเทพมหานคร โดยตำแหน่งผู้ว่าฯกทม.นี้จะไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับชาติดังที่คนกรุงเทพต้องการ อย่างไรก็ตาม การมีภาพลักษณ์โดดเด่นไปทางนักสังคมสงเคราะห์ของ นางปวีณา ก็ไม่สามารถเทียบ นายอภิรักษ์ ที่มีภาพของนักบริหารได้[20] นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการได้วิเคราะห์ผลการเลือกตั้งไว้ว่าแต่ นางปวีณา แพ้การเลือกตั้งให้แก่นายอภิรักษ์ ทั้ง ๆ ที่ นางปวีณา มีความพร้อมและได้รับการสนับสนุนจากพรรคร่วมรัฐบาล จนถือว่ามีความเข้มแข็งมากกว่าผู้สมัครคนอื่น ๆ แต่เหตุที่ต้องพ่ายแพ้ นายอภิรักษ์ นั้นมาจากความรับรู้ของคนกรุงเทพว่า นางปวีณา ไม่ใช่ผู้สมัครอิสระที่แท้จริง แต่มีพรรคไทยรักไทยหนุนหลังอยู่ และนายอภิรักษ์ ชนะการเลือกตั้งครั้งนี้ก็ถือเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าคนกรุงเทพฯ ต้องการผู้บริหารมีความหลากหลายในการบริหารงานท้องถิ่นและไม่ต้องการให้พรรคการเมืองที่ดูแลกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายเดียวกับรัฐบาล เนื่องจากเกรงว่าอาจเกิดการผูกขาดในเชิงอำนาจขึ้น[21]

สำหรับ นายพิจิตต รัตตกุล ก็เป็นผู้สมัครอีกคนหนึ่งที่มีโอกาสชนะการเลือกตั้งจาก “กระแสไม่เอาไทยรักไทย” โดย ดร.พิจิตต หาเสียงด้วยกลยุทธ์ในลักษณะขอกลับมาสะสางงานที่ยังทำไม่เสร็จ เป็นการสานต่อซึ่งเป็นด้านดีของการโฆษณา แต่หากมองอีกแง่คนกรุงเทพอาจตั้งคำถามได้ว่าเมื่อคนที่ทำงานอยู่ปัจจุบันแก้ไม่ได้หรือเมื่อครั้งที่ดร.พิจิตต เคยเป็นผู้ว่าฯ เหตุใดจึงไม่

---

[20] “ ‘ทักษิณ’ เตรียมแผนเผด็จศึกผู้ว่าฯ กทม.” ผู้จัดการออนไลน์ (24 มกราคม 2547)

[21] นายสมชัย ศรีสุทธิยากร, “จับชีพจรผู้ว่าฯ กทม.” ผู้จัดการออนไลน์ (30 สิงหาคม 2547)

สะสางงานให้สำเร็จ จึงทำให้กลายเป็นจุดอ่อนของ ดร.พิจิตต[22] เช่นเดียวกับ นายมานะ มหาสุวีระชัย ที่มี พลตรี จำลอง ศรีเมือง เป็นผู้สนับสนุน แต่เมื่อพลตรี จำลอง ได้ออกมายืนยันคำวิพากษ์วิจารณ์ของนักวิชาการเกี่ยวกับการบริหารประเทศไปในทางมิชอบ ก็ส่งผลเสียต่อคะแนนนิยมของ นายมานะ ได้เช่นกัน ขณะที่ นายชูวิทย์ กมลวิศิษฐ์ จากที่เคยทำธุรกิจที่เป็นด้านมืด นายชูวิทย์ได้พยายามสร้างจุดแข็ง แต่การเปลี่ยนภาพของนายชูวิทย์ไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้ในทันที เพราะภาพลักษณ์เป็นเรื่องของการรับรู้และความเข้าใจของคน แต่ด้วยบุคลิกของนายชูวิทย์ที่กล้าแฉ กล้าบอกความจริง จึงสามารถสร้างปรากฏการณ์ให้คนกรุงเทพฯ จำนวนหนึ่งลงคะแนนให้ได้ และได้รับคะแนนเสียงมากเกินความคาดหมายทั้งที่เพิ่งลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกถือเป็นตัวสะท้อนว่า คนกรุงเทพฯไม่น้อยรู้สึกเบื่อหน่ายกับนักการเมืองที่ไม่สนใจผลประโยชน์สาธารณะจริง ๆ แต่สนใจบุคลิกลักษณะเฉพาะของตัวผู้สมัครที่แสดงถึงความตั้งใจที่เข้ามาทำงานจริง ๆ ก็สามารถสร้างความนิยมขึ้นมาได้[23]

สำหรับ นายพุฒิพงษ์ เพรียบจริยวัฒน์ เป็นที่รู้จักกันเพียงแค่ในหมู่นักวิชาการและกลุ่มเคลื่อนไหวภาคสังคม แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนมากนัก เนื่องจากนายพุฒิพงษ์เพิ่งเริ่มปรากฏตัวด้วยการเป็นแกนนำที่ขึ้นเวทีไฮปาร์ครวมกับม็อบพนักงาน กฟผ.ที่ต่อต้านการแปรรูปการไฟฟ้าฝ่ายผลิต อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งครั้งนี้ของนายพุฒิพงษ์ยังมีข้อจำกัดอยู่มากทั้งในเรื่องของเวลาการเตรียมตัวที่กระชั้นชิดและการไม่มีฐานเสียงในกรุงเทพฯ[24] จึงแสดงให้เห็นว่านายพุฒิพงษ์ ยังไม่มีชื่อเสียงจนเป็นที่รู้จักของประชาชนมากนัก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหลักก่อนที่ประชาชนจะตัดสินใจไปพิจารณาศึกษาประวัติการทำงานและข้อมูลส่วนตัวของนายพุฒิพงษ์อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

นอกเหนือจากการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบระหว่างนายอภิรักษ์กับผู้สมัครอื่น ๆ แล้ว เรายังสามารถพิจารณาได้จากปัจจัยอื่น ๆ โดยเฉพาะปัจจัยเกี่ยวกับการเมืองระดับชาติที่เชื่อมโยงกับพรรคการเมือง โดยนายอภิสิทธิ์ ซึ่งอยู่ภายใต้พรรคประชาธิปัตย์ นับว่าเป็นความ

---

[22] “สงครามการตลาด 5 ว่าที่ฯ กทม.2547” เนชั่นสุดสัปดาห์ 638 (23 สิงหาคม 2547) : 15

[23] นายสมชัย ศรีสุทธิยากร, “จับชีพจรผู้ว่าฯ กทม.” ผู้จัดการออนไลน์ (30 สิงหาคม 2547)

[24] “วุฒิพงษ์ ‘อัศวิน,ม้าแกลบ’ เกมชิงลางพรรคทางเลือกที่ 3 สยามรัฐสัปดาห์พิจารณ์ (16-22 กรกฎาคม 2547) : 12-13

ได้เปรียบผู้สมัครอื่น ๆ เพราะได้แกนนำของพรรคให้การสนับสนุนนับว่าเป็นจุดแข็งของนายอภิรักษ์ที่แตกต่างจากผู้สมัครอื่น ๆ พร้อมกับการที่นายอภิรักษ์ ได้นำภาพลักษณ์ของตนเองที่เป็นนักบริหาร มานำเสนอประชาชน จากการวิเคราะห์ของนักการตลาด[25] กล่าวว่า นายอภิรักษ์สามารถวางจุดขายได้ดี ด้วยการบ่งบอกถึงความตั้งใจ ไม่ลังเล พร้อมที่จะสู้ นำประสบการณ์ในภาคธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมาเสนอ อย่างไรก็ตาม ก็ถูกโจมตีเรื่องความพร้อมในการทำงาน นายอภิรักษ์ก็สามารถโต้กลับได้ว่า เขาสามารถใช้หลักการจัดการ (Management) ได้เป็นอย่างดี

กลยุทธ์สำคัญที่สร้างความได้เปรียบของนายอภิรักษ์ คือการสร้างความแตกต่าง (Differentiate) เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองระดับชาติในเวลานั้นอยู่ในภาวะวิกฤติจนประชาชนเกิดความรู้สึกว่า ไม่มีทางเลือกใดที่ดีที่สุดในเวลาดังกล่าว เพราะทุกพรรคการเมืองซึ่งเป็นทางเลือกของประชาชนนั้นไม่ได้มีพรรคใดที่มีความโดดเด่นจนประชาชนเกิดความรู้สึกว่าพรรคนั้นหรือกลุ่มการเมืองนั้น ๆ เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับสถานการณ์วิกฤติ เช่นนี้รวมไปถึงในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ แม้ว่าจะมีผู้สมัครลงแข่งขันจำนวนมาก แต่ก็ไม่ได้มีผู้สมัครคนใดที่สร้างความโดดเด่น น่าสนใจ มีความสามารถในการบริหารจนเป็นที่พึงพอใจของประชาชนในกรุงเทพมหานคร แม้ว่าผู้สมัครจะสังกัดพรรคการเมืองหรือสมัครอิสระก็ตาม เพราะนัยยะของสถานการณ์ไม่มีทางเลือกขณะนั้น ทำให้การสังกัดพรรคการเมืองในสายตาประชาชนไม่ได้เป็นปัจจัยอันดับต้น ๆ อย่างไรก็ตามพรรคประชาธิปัตย์ก็ไม่ทิ้งโอกาสที่จะสร้างคะแนนความนิยมให้พรรคมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่ดีของพรรคประชาธิปัตย์และนายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ที่พยายามชิงสร้างความแตกต่างได้ก่อนผู้สมัครรายอื่น ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ นายอภิรักษ์ ไม่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งและไม่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาก่อน แต่เพราะเหตุใดจึงได้รับการตอบรับจากประชาชนอย่างล้นหลามเมื่อเทียบกับผู้สมัครอื่น ๆ ที่มีฐานเสียงในกรุงเทพมหานครมาก่อน

---

[25] กตัญญู ประยุกต์ศิลป์, “สงครามการตลาด 5 ว่าที่ฯ กทม.2547” เนชั่นสุดสัปดาห์ (23 สิงหาคม 2547) : 14

การแข่งขันในการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งนี้ จึงมีลักษณะของการแข่งขันกันสร้าง “ภาพลักษณ์”(Image)[26] ดังที่นักวิชาการสาขาการตลาด[27] กล่าวไว้ว่า ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นมามีประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางของการสร้างแบรนด์ ไม่เฉพาะกับสินค้าหรือบริการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาพลักษณ์ของ “บุคคล” ด้วย ดังนั้นในทางการเมือง ภาพลักษณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างแบรนด์ (Brand Building) ให้ได้รับการยอมรับจากประชาชนในยุคที่ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าหรือเลือกใช้บริการจากการพิจารณาภาพลักษณ์เป็นสำคัญ จึงกล่าวได้ว่า การลงสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครครั้งนี้ หากผู้สมัครคนใดสามารถชิงกลยุทธ์ดังกล่าวได้ก่อน ก็นับเป็นความได้เปรียบ เพราะภาพลักษณ์จะช่วยตอกย้ำให้เกิดความชัดเจนในการตัดสินใจมากขึ้น

การตลาดทางการเมืองเป็นกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง[28] เพื่อสร้างความรู้จัก ความคุ้นเคย ความจดจำ โดยในกรณีประเทศไทยเห็นได้ชัดเจนจากการที่พรรคไทยรักไทยได้นำการตลาดมาใช้กับการเมืองในทุกกระบวนการหาเสียง เริ่มจากการจัดทำนโยบายที่มีการศึกษาวิจัยปัญหาของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ และนำเสนอนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของผู้เลือกตั้งอย่างแตกต่างตามกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งพยายามสร้างความจดจำในลักษณะของการใช้คำ อาทิเช่น “คิดใหม่ ทำใหม่” หรือ การเสนอนโยบายที่ง่ายแก่การจดจำเช่น “30บาทรักษาทุกโรค” “บ้านเอื้ออาทร” ”แท็กซี่เอื้ออาทร” เป็นต้น กลยุทธ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่พรรคไทยรักไทยเป็น

---

[26] พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงชี้แจงว่า “image” ควรใช้คำว่า “ภาพลักษณ์” โดย Daniel J.Boorstin ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ภาพลักษณ์เป็นภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยเหตุการณ์เทียม (Pseudo-Event) ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อจำลองเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นการสร้างจากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มองเห็นได้ชัด เข้าใจง่ายและสามารถเข้าใจได้หลายความหมายและมีความหน้าเชื่อถืออีกด้วย อ้างใน วิภา ประดิษฐผลพานิช, “การรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักการเมืองในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเขตกรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารและสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) น. 33-34

[27] กาลัญ วรพิทยุต, Re-Branding พรรคประชาธิปัตย์, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : มติชน, 2548) น. 66

[28] นันทนา นันทวโรภาส , ชนะการเลือกตั้ง... ด้วยพลังการตลาด พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ตะวันออกจำกัด, 2549) น. 14-15

ผู้ริเริ่มจนสามารถสร้างคะแนนเสียงให้กับพรรคไทยรักไทยในยามวิกฤติทางการเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะภาษาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มนุษย์ใช้ถ่ายทอดความคิดและภาพลักษณ์ที่ถ่ายทอดผ่านภาษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลอื่น จึงเสมือนเป็นการให้คำจำกัดความหรือกำหนดการรับรู้ในสัญลักษณ์[29]

ภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ปรากฏแก่สายตาประชาชนเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงให้ผู้สมัครผู้นั้นเป็นผู้ปกครองแทนประชาชน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งถ้าผู้สมัครคนใดมีคุณสมบัติของการเป็นผู้ปกครองหรือผู้นำที่ดีหรือมีภาพลักษณ์ที่ดี ผู้สมัครผู้นั้นก็จะมีโอกาสชนะการเลือกตั้ง ภาพลักษณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะสร้างความน่าเชื่อถือให้ได้รับความยอมรับจากประชาชน ไปจนถึงการสร้างความภักดีต่อพรรคได้ โดยจะต้องมีการกระทำหรือการตอบสนองต่อประชาชนให้ตรงกับความต้องการในเวลานั้นมากที่สุด

การชนะการเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย จึงเกิดจากการนำเอาการตลาดทางการเมืองมาประยุกต์ใช้อย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า กระบวนการทางการตลาดกลายเป็นเครื่องมือสำคัญทางการเมืองในการชนะใจประชาชนเพื่อชนะการเลือกตั้ง พรรคประชาธิปัตย์จึงจำเป็นต้องเร่งพิจารณาเพื่อประเมินสภาพการณ์ในระยะเวลาที่พรรคไทยรักไทยกำลังมีความนิยมลดลง โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครนี้จึงเป็นโอกาสของพรรคประชาธิปัตย์ในการคัดสรรบุคคลลงสมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นและได้เสนอให้นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ซึ่งมีความสามารถในการบริหารธุรกิจ ลงสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรค และนำจุดเด่นของนายอภิรักษ์ ที่เป็นนักบริหารธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ พร้อมกับแสดงวิสัยทัศน์ที่ตั้งใจจะพัฒนากรุงเทพมหานครมาเปิดเผยให้ประชาชนได้รู้จักมากขึ้น อีกทั้ง บุคลิกของนายอภิรักษ์ ค่อนข้างจะแตกต่างไปจากภาพลักษณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ ประเด็นดังกล่าวนี้จึงเป็นผลให้คนกรุงเทพมหานครสนใจผู้สมัครคนนี้ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นพรรค

---

[29] วิภา ประดิษฐผลพานิช, “การรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักการเมืองในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเขตกรุงเทพมหานคร”, น. 41

ประชาธิปัตย์ที่แสดงถึงความต้องการจะเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของพรรค ด้วยการสนับสนุนบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นนักบริหารที่สามารถวิเคราะห์และประเมินปัญหาได้ดีในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยวิกฤต จึงเป็นความได้เปรียบของนายอภิรักษ์ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สมัครอื่น ๆ ที่ไม่มีสังกัดพรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองจะเป็นกลไกในการคัดสรรบุคคลที่มีคุณสมบัติเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง เพราะประชาชนทั้งหมดไม่สามารถทำความรู้จักผู้สมัครได้ดีทุกคน ดังนั้น การลงสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคการเมืองจึงเป็นทางเลือกที่มีน้ำหนักมากกว่าผู้สมัครอิสระที่ไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนเลย

ในขณะที่พรรคไทยรักไทยก็ประเมินความต้องการของคนกรุงเทพแล้วพยายามคัดสรรบุคคลที่คนกรุงเทพต้องการ เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แต่ด้วยปัญหาทางการเมืองที่คนกรุงเทพไม่พึงพอใจการบริหารงานของรัฐบาล จึงตัดสินใจประกาศไม่ส่งผู้สมัครคนใดเพื่อชิงตำแหน่งนี้

พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในการเลือกตั้งแบบถ่วงดุลการเมืองระดับชาติของประชาชนในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547

การศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2547 ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงในมิติของความสมดุลของอำนาจทางการเมือง ด้วยการศึกษาถึงพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์ทางการเมือง โดยตามกรอบแนวความคิดพฤติกรรมศาสตร์ (Behavior Approach) ที่เน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียง อันแสดงถึงความต้องการทางการเมืองของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุน เรียกร้อง คัดค้าน หรือการล้มล้างระบบการเมือง นักรัฐศาสตร์ชาวตะวันตกเคยศึกษาสิ่งเหล่านี้มาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1950s -1970s โดยเป็นการศึกษาจากการเลือกตั้งระดับชาติของสหรัฐอเมริกา

สำหรับประเทศไทยซึ่งมีวิวัฒนาการของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเรื่อยมาจนกระทั่งได้มีการเลือกตั้งท้องถิ่น และเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นจนกระทั่งถึงการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2547 ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตการเมือง โดยแสดงให้เห็นความสอดคล้องว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ คือ สถานการณ์และลักษณะเฉพาะบุคคล ดังที่ พรศักดิ์ ผ่องแพ้ว ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์ประกอบด้วย

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสถานการณ์ที่มีผลต่อกันและกัน นั่นคือ[30] ประการแรก ได้แก่ ลักษณะเชิงภูมิศาสตร์กับสถานการณ์ทางสังคมซึ่งเป็นเรื่องของค่านิยมหรือสิ่งที่คนในสังคมทั่วไปปรารถนา หรือเป็นกรอบทางพฤติกรรมที่คนในสังคมทั่วไปยึดถือ รวมไปถึงอุดมคติความนึกคิด ประการที่สอง ได้แก่ ลักษณะของบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องของบุคลิกภาพหรือลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล โดยพิจารณาจากแนวความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ การรับรู้ ความต้องการ ทักษะและความรู้ เป็นต้น

ในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง ทั้งในแง่ของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ลงคะแนนเสียง และปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เช่น ปัจจัยของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในมิติของสังกัดพรรคการเมืองหรือแต่ภาพลักษณ์ก็ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเช่นกัน อีกทั้ง สภาพการณ์การเมืองไทยระดับชาติในขณะนั้นซึ่งเป็นวิกฤติการเมืองที่ประสบปัญหา ส่งผลให้การเมืองท้องถิ่นได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic Theory) โดยเน้นศึกษาภูมิหลังและปัจจัยทางสถานภาพทางด้านสังคมของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครในฐานะเมืองหลวงในระดับที่เรียกว่าเอกนคร[31]เป็นศูนย์กลางทั้งเศรษฐกิจ โทรคมนาคมขนส่ง เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ จึงทำให้คนกรุงเทพมหานครมีการศึกษาอยู่ในสัดส่วนที่มาก สามารถรับรู้ข่าวสารได้เร็วและกลั่นกรองข้อมูลได้ มีความเป็นปัจเจกสูง สนใจการเมืองและรักษาสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นชนชั้นกลางของประเทศ

---

[30] พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, รัฐศาสตร์ : พัฒนาการและแนวทางศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีอนันต์, 2524), น. 51-54

[31] ระดับความเป็นเมือง (Level of Urbanization) ที่ใช้ “สัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองต่อประชากรในพื้นที่ทั้งหมด” เป็นตัววัด โดยระดับความเป็นเมืองของประเทศไทยนั้น หากคิดตามสัดส่วนของประชากรเมือง (ประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาล) ต่อประชากรทั้งประเทศ พบว่ากรุงเทพมหานครมีระดับความเป็นเมือง ร้อยละ 100 หมายความว่า กรุงเทพมหานครมีประชากรที่เป็นประชากรเมืองทั้งหมด โปรดดู [URL] http://www.ipsr.mahidol.ac.th/content/Home/ConferenceIII/Articles/Download/Article02.pdf

ปัจจัยทางสถานภาพทางด้านสังคมของคนกรุงเทพฯ ในฐานะที่เป็นชนชั้นกลาง เป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้ให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองได้ชัดเจน โดยมีนักวิชาการไทยหลายท่านได้อธิบายพฤติกรรมและทัศนคติทางการเมืองของชนชั้นกลางไว้ อาทิ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์[32] ได้กล่าวถึงทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางไว้ว่า ชนชั้นกลางจะให้ความสำคัญกับนโยบายอุดมการณ์และคุณธรรมความสามารถของพรรคและนักการเมืองในการนำพาประเทศชาติ และในกระบวนการลงคะแนนเสียงจะกระทำในฐานะปัจเจกชนผู้ใช้วิจารณญาณทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงความผูกพันหรือหนี้บุญคุณที่มีต่อผู้สมัคร

นิธิ เอียวศรีวงศ์[33] กล่าวไว้ว่าคนชนชั้นกลางมีแนวคิดที่พยายามอธิบายความเปลี่ยนแปลงทางสังคม คนชนชั้นกลางมีคุณสมบัติสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงคือ คนชนชั้นกลางเชื่อในเรื่องการพัฒนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น มีวัฒนธรรมที่แสดงและใช้ชีวิตแบบมั่งคั่ง ซึ่งแน่นอนว่าวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่ส่งผลต่อการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาพฤติกรรมของคนกรุงเทพมหานครในฐานะที่เป็นคนชั้นกลางจำเป็นต้องเข้าใจถึงวัฒนธรรมของคนชั้นกลางด้วย ชนชั้นกลางหรือคนงานคอเสื้อขาวจะมีความสัมพันธ์กับตลาดโดยตรง ทำให้คนชั้นกลางสร้างโลกทรรศน์ที่มีพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์ในตลาด กล่าวคือ ทุกอย่างมีมูลค่าที่สามารถแลกเปลี่ยนกันได้ มนุษย์ในทัศนะของคนชั้นกลางเป็นผู้เห็นแก่ตัวซึ่งต้องการทำกำไรสูงสุดเสมอ ดังนั้นระบบคุณค่าของคนชั้นกลางจึงเกิดขึ้นจากการนับผลตอบแทนในรูปของผลผลิต กำไร ความเติบโต การเพิ่มมูลค่า ฯลฯ ความยุติธรรมของคนชั้นกลางคือเรื่องของมูลค่าที่เท่าเทียมกัน ชีวิตที่ดีคือชีวิตที่ประเมินออกมาเป็นมูลค่าสูง นอกจากนี้เรื่องการศึกษามีความสำคัญแก่ชนชั้นกลาง ทั้งในแง่ที่ทำให้สืบทอดอำนาจ เกียรติยศและทรัพย์สิน และในแง่การไต่เต้าถีบตัวให้สูงขึ้น รวมไปถึงการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจจากกลุ่มอื่น คนชั้นกลางจึงให้คุณค่าแก่การศึกษา อีกทั้งในทางวัฒนธรรมส่วนที่เป็น “ศิลปวัฒนธรรม” ของคนชั้นกลางก็มีฐานการอุปถัมภ์จากตลาด ศิลปวัฒนธรรมของชนชั้นกลาง

---

[32] เอนก เหล่าธรรมทัศน์ , สองนคราประชาธิปไตย, น.10

[33] นิธิ เอียวศรีวงศ์, “วัฒนธรรมชนชั้นกลางไทย” ใน ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตยไทย, สังศิต พิริยะรังสรรค์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร (กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), น. 49-66

จึงต้องมีลักษณะเชิงพาณิชย์สูงโดยใช้ “สื่อมวลชน” ช่วยเสริมลักษณะศิลปวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์อีกด้วย ศิลปวัฒนธรรมของชนชั้นกลางจึงมีลักษณะที่ง่ายแก่การเข้าถึงได้ของคนทั่วไป ทั้งในแง่รูปแบบและเนื้อหา สามารถผลิตซ้ำได้โดยไม่เปลี่ยนแปลง แต่ศิลปวัฒนธรรมนั้นจะไม่คงทนถาวรและเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ สาเหตุทั้งหมดนี้จึงกลายเป็นเหตุผลหนึ่งที่คนกรุงเทพตัดสินใจเลือกผู้สมัครที่คาดว่าจะสามารถสร้างความสะดวกสบายและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่พวกเขา ซึ่งพิจารณาจากนโยบายและคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีศักยภาพที่จะพัฒนากรุงเทพมหานคร โดยการรับสื่อต่าง ๆ จากการหาเสียงและการสร้างภาพลักษณ์ทางการตลาดของนักการเมืองผ่านสื่อมวลชน

ในสังคมเมืองอันเป็นศูนย์รวมของชนชั้นกลางจะเอื้อให้เกิดการรับรู้ข่าวสารได้เร็วและจากการประมวลผลจนได้รับรู้ถึงปัญหาจากการบริหารประเทศของรัฐบาล จึงเป็นที่เข้าใจกันว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากนโยบายประชานิยมของรัฐบาลทักษิณ ซึ่งผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากนโยบายนี้ก็คือชนชั้นล่าง และกลุ่มธุรกิจและกลุ่มนายทุนที่ต่างก็ร่ำรวยขึ้นผิดปกติ ขณะที่กลุ่มชนชั้นกลางกลับไม่ได้รับประโยชน์จากนโยบายนี้แต่อย่างใด ลักษณะของชนชั้นกลางมักให้ความสำคัญกับเรื่องของสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย ความเป็นธรรมในสังคมและเสรีภาพในการแสดงออก ดังนั้นเมื่อชนชั้นกลางได้รับผลกระทบเรื่องเสรีภาพจากการที่รัฐบาลเริ่มครอบงำสื่อและแทรกแซงองค์กรอิสระอันเป็นกลไกลในการตรวจสอบรัฐบาล จึงทำให้เกิดไม่พอใจการเมืองปัจจุบันที่ผูกขาดอำนาจและขาดการตรวจสอบ คนกลุ่มนี้จึงเกิดความกังวลกับอำนาจเบ็ดเสร็จทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐบาลทักษิณ ทั้ง ๆ ที่คนกรุงเทพก็รับรู้ว่า พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นบุคคลที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ สิ่งเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นกระแสของชนชั้นกลางในกรุงเทพที่ไม่ต้องการผู้ว่าราชการกรุงเทพที่อยู่หรือได้รับการสนับสนุนจากพรรคไทยรักไทย เพราะไม่ต้องการให้พรรคไทยรักไทยควบคุมทั้งการเมืองระดับชาติและการเมืองท้องถิ่นนั่นเอง จากการวิเคราะห์เช่นนี้จึงแสดงให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจไม่เลือกผู้สมัครผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มีความเกี่ยวข้องกับพรรคไทยรักไทย แต่กลับหันไปสนับสนุนผู้สมัครอื่น ๆ แทนไม่ว่าจะสังกัดพรรคการเมืองหรือไม่ก็ตาม

นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ถึงลักษณะของคนกรุงเทพจำนวนหนึ่งที่ต่อต้านระบบพรรคการเมือง หรือแม้กระทั่งการเมืองรูปแบบเก่า ๆ ทำให้ผู้สมัครหน้าใหม่ได้รับความนิยมจากประชาชน จนผู้สมัครประเภทนี้จะเป็นตัวแปรที่มีความเป็นไปได้ในฐานะที่ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ไม่

ผูกพันกับระบบการเมือง แต่หากดูผลการเลือกตั้งแต่ละครั้งที่ผ่านมา คนกรุงเทพฯ ยังให้ความสำคัญกับผู้สมัครที่มีความสามารถด้านการบริหารมากกว่า เช่น นายพิจิตต รัตตกุล ร้อยเอกกฤษฎา อรุณวงศ์ ณ อยุธยา นอกจากการเมืองระดับชาติจะเป็นตัวแปรหนึ่งแล้ว แต่ประชาชนในกรุงเทพมหานครก็ยังต้องการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่จะต้องมีลักษณะทำงานประสานงานกับทุกระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่น การเมืองระดับชาติ หรือกระทั่งงานต่างประเทศ ซึ่งที่ผ่านมาผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายมิติของคนกรุงเทพฯได้[34] จึงเห็นได้ว่าคนกรุงเทพมีความต้องการที่หลากหลาย มีความต้องการสิ่งแปลกใหม่และต้องการผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่พร้อมจะสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครได้ และด้วยความคิด ความมั่นใจในตนเองของคนกรุงเทพจึงทำให้ยากที่จะคาดการณ์พฤติกรรมของคนกลุ่มนี้

เนื่องจากประชาชนในกรุงเทพมหานครมีวิถีชีวิตที่เป็นปัจเจก มีการศึกษาสูง มีข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมาก มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มั่งคั่งและมีทัศนคติเป็นของตนเอง คนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเป็นกลุ่มที่จะไม่ยึดติดกับพรรคการเมืองเดิม ไม่มีความเหนียวแน่น ไม่มีความภักดีต่อพรรคใดพรรคหนึ่งเสมอไป แต่จะสามารถเปลี่ยนความคิดได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับว่าจะมีปัจจัยภายในหรือภายนอกมากระทบต่อทัศนคติ ดังนั้น เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองระดับชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่กระทบต่อทัศนคติของคนกรุงเทพมหานคร การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2547 จึงเป็นโอกาสของนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ต้องการส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งในท้องถิ่นที่จะชนะการเลือกตั้งได้ ดังที่ Lazarsfeld อ้างไว้ใน The People's Choice[35] เกี่ยวกับ อิทธิพลของ "สถานการณ์ที่รู้สึกขัดแย้ง" (cross-pressure) ของบุคคลก่อนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งว่า บุคคลที่ถูกกดดันให้ลงคะแนนเสียงให้กับพรรคที่ตนไม่ได้สังกัดหรือสนับสนุน ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะแก้ไขสภาพการกดดันนั้นด้วยการถ่วงการตัดสินใจไว้ก่อนหรืออาจตัดสินใจไม่ไปลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งนั้น

---

[34] "เลือกตั้งผู้ว่า กทม. ใครจะเปลี่ยนไป?" สยามรัฐสัปดาห์พิจารณ์ 10 (30 กรกฎาคม – 5 สิงหาคม 2547) : 33

[35] Lazarsfeld, et al., The People's Choice, p.69 อ้างใน สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนไทย : ศึกษาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย น.9

เสียเลย เป็นการถอนตัวออกจากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายจิตใจ นอกจากนั้นยังสามารถอธิบายพฤติกรรมดังกล่าวได้ด้วยทฤษฎีว่าด้วยความขัดแย้งทางความคิด (Cognitive Dissonance Theory)[36] กล่าวคือ โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ไม่สามารถทนต่อสิ่งที่เปลี่ยนแปลงขัดแย้งหรือไม่ลงรอยกันได้ เมื่อมีสิ่งที่เป็นความขัดแย้งเกิดขึ้นในความคิดจากการรับรู้ของบุคคล บุคคลนั้นจะพยายามหาทางที่จะลดความขัดแย้งหรือขจัดสิ่งขัดแย้งกันนั้นให้หมดไป ด้วยการเปลี่ยนแปลงความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นหรือเพิ่มเหตุผลเพื่อให้เกิดความคล้ายกันมากยิ่งขึ้น นั่นคืออาจเป็นการเปลี่ยนสภาพการรับรู้ หรือทัศนคติ จากทฤษฎีดังกล่าวจึงสามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้ลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ว่า ภายใต้สภาวะทางการเมืองระดับชาติที่ไม่ปกติซึ่งเป็นสิ่งที่คนกรุงเทพรับรู้ อันเป็นเหตุให้ประชาชนไม่สามารถอดทนต่อการปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้น จึงเกิดความคิดที่อาจเลือกผู้สมัครคนใดก็ได้แต่ผู้สมัครคนนั้นต้องไม่เกี่ยวข้องกับพรรคไทยรักไทย เพราะไม่ต้องการให้พรรคไทยรักไทยมาควบคุมการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร

นอกจากทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic Theory) จะอธิบายพฤติกรรมของคนกรุงเทพในฐานะที่เป็นชนชั้นกลางได้แล้ว ยังสามารถนำทฤษฎี Rational Choice Model มาใช้อธิบายพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนกรุงเทพได้ กล่าวคือ คนกรุงเทพจะมองทางเลือกของทิศทางทางการเมืองว่า ทางเลือกใดจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศได้มากที่สุด ซึ่งเป็นทางเลือกที่พึงพอใจของชนชั้นกลาง ไซมอน (Simon)[37] ได้เสนอแนวความคิดว่า แม้ว่าปัจเจกชนจะมีเวลาจำกัดในการแสวงหาข้อมูลและมีสมรรถภาพเชิงการรับรู้ที่จำกัดในการประมวลผลสารสนเทศ แต่ปัจเจกชนก็สามารถใช้กระบวนการปฏิบัติการมาตรฐานเป็นแนวทางหรือเป็นทางลัดไปสู่การตัดสินใจและการกระทำที่สมเหตุสมผลได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าในลักษณะเช่นนี้มิได้หมายถึงทางเลือกที่เป็นไปเพื่อแสวงหาผลประโยชน์สูงสุด แต่จะเป็นการกระทำเพื่อหาทางเลือกที่น่าพึงพอใจมากกว่า

---

[36] Leon Festinger, Theory of Cognitive Dissonance (Stanford : Standford University Press, 1957). อ้างใน สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเลือกตั้งของคนไทย : ศึกษาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2522 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย น.10

[37] Simon, Herbert A, Reasos in Human Affairs. Standford, CA : Standford University Press, 1983. อ้างใน ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ รศ.ดร. และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2542. น.16

(Satisfiers) อาจกล่าวได้ว่า ถ้าเมื่อใดมีความรู้สึกว่า ผลตอบแทนที่เขาได้รับจากการกระทำของเขาลดต่ำลงกว่าระดับความพึงพอใจที่เขาคาดหวังไว้ เขาก็จะแสวงหาทางเลือกใหม่ และการแสวงหานี้จะสิ้นสุดลงเมื่อเขาพบทางเลือกที่สามารถสร้างความพึงพอใจแก่เขาในระดับที่เขาต้องการได้ ถึงแม้ว่าจะยังไม่ใช่ทางเลือกที่ดีที่สุด (Opimal) ก็ตาม

ดังนั้นหากพิจารณาในแง่ของสิ่งที่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งจะให้ผลประโยชน์แก่ชนชั้นกลางได้ เมื่อผู้สมัครแต่ละคนมีนโยบายไม่แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่การพิจารณาในแง่นี้ผู้ลงคะแนนเสียงอาจพิจารณาไปที่"ผลเสีย"ที่จะเกิดขึ้นมากกว่า เพราะถ้าหากเลือกผู้สมัครที่ไม่ได้มาจากหรือไม่ได้เกี่ยวข้องกับพรรคไทยรักไทย อย่างน้อยที่สุดทางเลือกนี้อาจเป็นทางเลือกที่น่าพึงพอใจมากกว่าทางเลือกอื่น ก็เพื่อไม่เป็นการสนับสนุนให้รัฐบาลไทยรักไทยสามารถสร้างหรือขยายฐานอำนาจและคะแนนเสียงในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นพื้นที่ของชนชั้นกลางได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า เหตุผลดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงความต้องการของประชาชนในกรุงเทพมหานครที่ต้องการลดความสัมพันธ์ทางการเมืองระดับชาติออกจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เพื่อป้องกันการรวบอำนาจทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติของพรรคไทยรักไทย ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อระบอบการปกครองของไทย

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational Theory) โดยเน้นศึกษาถึงจิตสำนึกหรือเหตุผลในการพิจารณาในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร นโยบาย วิธีการและกลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้ง โดยพิจารณาถึงพฤติกรรมของมนุษย์บนพื้นฐานของความชอบด้วยเหตุและผลของมนุษย์ กับการตัดสินใจทางการเมือง

หากศึกษาอดีตผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดแล้ว จะพบว่าแต่ละคนมีบุคลิกที่แตกต่างกันทั้งสิ้น แต่เมื่อเกิดปรากฏการณ์ “เบื่อการเมือง” คนกรุงเทพมหานครจึงเปิดโอกาสให้ผู้สมัครอิสระเข้ามาบริหารกรุงเทพมหานคร อย่างเช่น ดร.พิจิตต รัตตกุล นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสำหรับการเลือกตั้งผู้ว่าฯ ครั้งนี้ หากพิจารณาถึงความนิยมระหว่างสองพรรคการเมืองใหญ่แล้ว จะพบว่า ถึงแม้ในทัศนคติของคนกรุงเทพฯ พรรคไทยรักไทยจะอยู่ในช่วงคะแนนนิยมลดลง ขณะเดียวกันที่พรรคประชาธิปัตย์ก็ประสบปัญหาภายในพรรคและภาพลักษณ์ของพรรคที่ไม่มีจุดเด่นหรือศักยภาพมากพอที่จะเป็นพรรครัฐบาลในเวลานั้นได้

จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนกรุงเทพเกิดความลังเลที่จะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าฯ ในนามพรรคการเมืองดังกล่าว ดังนั้น การที่ประชาชนจะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครคนใดนั้น ปัจจัยที่เกิดจากความนิยมใน “ตัวบุคคล” จึงมีความสำคัญเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ จารินี รุทระกาญน์ ที่กล่าวถึงพฤติกรรมการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครว่า ประชาชนเลือกบุคคลเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยจะพิจารณาจากตัวผู้สมัครเป็นลำดับแรกและพิจารณาจากสังกัดเป็นลำดับถัดไป ซึ่งกลุ่มที่ได้รับคะแนนจำนวนมากคือ พรรคการเมืองที่มีฐานคะแนนเสียงในกรุงเทพมหานคร หรือดำเนินกิจกรรมการเลือกตั้งทุกครั้ง หรือผู้สมัครอิสระที่ประชาชนรู้จัก ส่วนกลุ่มที่ได้รับคะแนนจำนวนน้อย ได้แก่ พรรคการเมืองที่ไม่มีฐานคะแนนเสียงในกรุงเทพมหานครหรือส่งบุคคลที่ประชาชนไม่รู้จัก กลุ่มการเมืองที่เป็นกลุ่มของผู้สมัครรายบุคคล และผู้สมัครอิสระที่ประชาชนทั่วไปไม่รู้จัก แต่บุคคลที่ได้รับเลือกตั้งส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่ประชาชนทั่วไปรู้จักอย่างกว้างขวาง มีความรู้ความสามารถ เคยมีประสบการณ์ทางการบริหารการปกครอง หรือเคยมีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน ดังนั้น คุณสมบัติของผู้สมัครจึงเป็นสิ่งสำคัญของการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมากกว่าปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมทางการเมืองอื่น ๆ[38]

แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ดังนั้น หากมองในแง่ของการแข่งขันของพรรคการเมือง ที่ต้องการแย่งชิงพื้นที่ฐานเสียงก่อนจะมีการเลือกตั้งระดับชาติในปี พ.ศ. 2549 การเลือกบุคคลใดลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จึงจำเป็นที่แต่ละพรรคจะต้องคำนึงถึงกระแสความนิยมในตัวบุคคลด้วย เพราะการเมืองระดับชาติเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้ปัจจัยทางคุณสมบัติของผู้สมัคร เพราะการเลือกนายอภิรักษ์ เป็นทางเลือกที่ตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาลอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ภาพของผู้สมัครคนอื่นยังมีความเกี่ยวโยงกับรัฐบาล

---

[38] จารินี รุทระกาญจน์ “การเมืองท้องถิ่นกับการพัฒนาทางการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย : ศึกษาลักษณะของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร” น.126

สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ลงในนามอิสระที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองใด หากผู้สมัครคนใดนั้นไม่เป็นที่รู้จักหรือไม่เกี่ยวข้องพรรคการเมืองมาก่อนก็ย่อมให้เข้าถึงประชาชนได้ยาก หรือหากผู้สมัครอิสระคนใดไม่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเลยและไม่ได้สังกัดพรรคการเมืองก็อาจทำให้ถูกละเลยจากความสนใจของประชาชน เพราะตามกลไกการเลือกตั้ง ในทางแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ ในเขตการเลือกตั้งใหญ่และเป็นเขตที่มีความสำคัญนั้นผู้สมัครควรจะลงสมัครในนาม “พรรคการเมือง” มากกว่าจะลงสมัครในนามอิสระ[39] เนื่องจากพรรคการเมืองจะเป็นผู้กลั่นกรองคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถเข้ามาเสนอให้กับประชาชนผู้เลือกตั้ง แต่กรณีผู้สมัครอิสระไม่มีพรรคการเมืองสนับสนุนหรือเข้าสังกัด จึงทำให้ต้องต่อสู้กับการเลือกตั้งที่เป็นปัจเจกภายใต้เงินทุนและฐานอำนาจที่เป็นปัจเจก ทำให้ต่างคนต่างต้องแสวงหาวิธีทางและกลยุทธ์ของตนเองเพื่อชนะการเลือกตั้ง และในการแข่งขันที่เป็นปัจเจกสูงเช่นนี้ จึงยากที่ผู้ลงคะแนนจะเป็นกลุ่มคนจำนวนมาก เพราะในเมื่อผู้สมัครอิสระมีจำนวนมาก ก็ทำให้เกิดการกระจายของผู้ลงคะแนนเสียงด้วยเช่นกัน

นอกจากนั้น หากพิจารณาปัจจัยของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้ลงคะแนนเสียงแล้ว จำเป็นต้องพิจารณาถึงกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะการใช้ “ภาพลักษณ์” ของนักการเมืองด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชนชั้นกลางที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับตลาด โดยมีนักวิชาการตะวันตก Daniel J.Boorstin[40] กล่าวถึงภาพลักษณ์ไว้ว่า ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาอย่างมีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดแน่นอน เพื่อสร้างความประทับใจตามที่มุ่งหวังไว้ โดยทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชนทั่วไป โดยภาพลักษณ์ที่เรามีอยู่จะเป็นส่วนผสมที่มีมิติที่เป็นความเฉพาะตัว (Private) และมิติที่มีความเป็นสาธารณะ(Public) ภาพลักษณ์ในส่วนบุคคลแต่ละคนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ๆ เกิดมีบางส่วนที่เหมือนกันก็เป็นภาพลักษณ์สาธารณะ(Public Image) การรับรู้ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เข้ามาเป็นภาพลักษณ์ในตัวเรา ซึ่งมักเป็นการรับรู้ในลักษณะโครงสร้างแบบนี้

---

[39] นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “โครงสร้างสังคมที่แตกกระจายกับการชิงชัยเลือกตั้งเป็นผู้ว่าฯ กทม.” เนชั่นสุดสัปดาห์ 637 (สิงหาคม 2547) : 28

[40] Daniel Boorstin J, The Image, (New York : Holt Rineheart Wington,1970) อ้างใน วิภา ประดิษฐผลพานิช, “การรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักการเมืองในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเขตกรุงเทพมหานคร” น.38

ภาพลักษณ์ในส่วนบุคคลและภาพลักษณ์ร่วมในตัวบุคคลเดียวกัน จากทฤษฎีดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างนายอภิรักษ์ได้ใช้ “ภาพลักษณ์” เป็นเครื่องมือในการหาเสียงให้แก่ตนเอง โดยบุคลิกและคุณสมบัติของนายอภิรักษ์ในแง่ที่เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง ประกอบกับภาพที่เป็นนักธุรกิจ ซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว (Private) ที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของคนกรุงเทพฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางที่เน้นให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีความสามารถในการบริหารงาน และมีการศึกษาสูง พร้อมกับมีนโยบายที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการความสะดวกสบายในชีวิต ซึ่งตามทฤษฎีข้างต้นอาจเรียกว่าเป็น “ภาพลักษณ์สาธารณะ” (Public Image) ที่ภาพลักษณ์ของนายอภิรักษ์สอดคล้องกับความต้องการของคนกรุงเทพฯ

วิภา ประดิษฐผลพานิช[41] ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ทางการเมืองว่า การมีภาพลักษณ์ทางการเมืองและภาพลักษณ์ของนักการเมือง หากได้ก่อตัวหรือถูกสร้างขึ้นแล้ว ย่อมมีแนวโน้มที่จะไปกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อบุคคลหรือระบบการเมืองโดยส่วนรวมได้เช่นกัน โดยเฉพาะภาพลักษณ์ เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก ภาพลักษณ์เป็นความประทับใจรวบยอดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ลักษณะสำคัญของภาพลักษณ์คือ การสร้างต้องอาศัยเวลาเป็นสิ่งที่ได้รับการสร้างสรรค์อย่างมีแบบแผน และสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์และสร้างความประทับใจบางอย่างโดยผู้สร้างภาพลักษณ์จะมีเหตุผลในการสร้างที่แตกต่างกันโดยอยู่บนพื้นฐานแห่งการได้มาซึ่งความยอมรับและความเชื่อถือและความไว้วางใจ ความประทับใจจากกลุ่มเป้าหมาย[42]

หากพิจารณาภาพลักษณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้นซึ่งอยู่ในช่วงตกต่ำ จึงทำให้พรรคประชาธิปัตย์ต้องประเมินตนเองใหม่ ขณะเดียวกันในการเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานครก็ได้เลือกนายอภิรักษ์ ลงสมัครรับเลือกตั้ง จึงเป็นโอกาสของพรรคประชาธิปัตย์ที่ส่งผู้สมัครที่มีภาพลักษณ์ใหม่และตรงกับความต้องการของคนกรุงเทพ ทั้งนี้ในกระบวนการสร้างภาพลักษณ์

---

[41] วิภา ประดิษฐผลพานิช, “การรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักการเมืองในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเขตกรุงเทพมหานคร”, น.39

[42] กฤษณ์ ทองเลิศ อ้างใน วิภา ประดิษฐผลพานิช, “การรับรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักการเมืองในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเขตกรุงเทพมหานคร” น.39

ของนายอภิรักษ์ จึงต้องเกิดขึ้นด้วยลักษณะเฉพาะของนายอภิรักษ์เอง ประกอบกับภาพลักษณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ในฐานะพรรคที่สังกัดเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง และอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของพรรคที่เริ่มมีการนำเสนอสิ่งใหม่ให้กับสังคม

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาภาพลักษณ์ของผู้สมัครรายอื่นที่แข่งขันกันอยู่ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกันแล้วพบว่า ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง แม้จะได้เปรียบผู้สมัครรายอื่นในแง่ของชื่อเสียง เพราะเคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติมาแล้ว จึงทำให้กระบวนการสร้างภาพของนักการเมืองมืออาชีพที่แสดงให้เห็นในการแสดงวิสัยทัศน์ หรือแม้กระทั่งการใช้คำพูดและท่าทีในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง กระนั้นก็ตาม ภาพลักษณ์ในแง่ลบของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ในทัศนคติของคนกรุงเทพนั้นยังคงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในกรณีพิพาทของครอบครัวอยู่บำรุง ซึ่งเป็นไปตามระยะเวลาของการดำรงอยู่ในการเมืองมานาน เป็นที่รู้จักของประชาชน เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สมัครรายใหม่ที่ยังไม่มีกรณีที่จะทำให้ลดคะแนนความนิยมลงได้

สำหรับ นางปวีณา หงสกุล ที่ประชาชนในกรุงเทพมหานครมักจะได้เห็นภาพของนางปวีณาปรากฏอยู่ในสื่อเมื่อเกิดเหตุการณ์เด็กและสตรีมีปัญหาถูกทารุณกรรม ซึ่งภาพลักษณ์ของนางปวีณาในฐานะนักสังคมสงเคราะห์อาจไม่เหมาะกับงานบริหาร จึงได้ปรับเปลี่ยนบุคลิกให้ดูเป็นนักบริหารที่เต็มไปด้วยประสบการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและทัศนคติของคนกรุงเทพฯ อย่างไรก็ตาม นางปวีณาเคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคชาติพัฒนาซึ่งกำลังยุบรวมกับพรรคไทยรักไทย จึงเกิดกระแสการมีพรรคการเมืองอย่างไทยรักไทยสนับสนุนการลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ จึงเป็นข้อเสียเปรียบผู้สมัครรายอื่นที่มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคไทยรักไทย

นายชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์ ผู้สมัครสังกัดพรรคต้นตระกูลไทย ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก แต่เนื่องจากเคยทำธุรกิจบันเทิงในด้านลบที่คนกรุงเทพฯรับรู้ในภาพของ “เจ้าพ่ออ่าง” นายชูวิทย์จึงต้องพยายามสร้างภาพลักษณ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการรับรู้และความเข้าใจของคน ซึ่งนายชูวิทย์พยายามนำเสนอจุดเด่นของตนเองที่มีบุคคลิกกล้าพูดความจริง สามารถเรียกความสนใจจากสื่อได้ดี แต่ในภารกิจของการบริหารกรุงเทพมหานครนั้นมีสิ่งสำคัญกว่าการพูดความจริง ซึ่งความต้องการของคนกรุงเทพมหานครที่เป็นชนชั้นกลางยังต้องการรูปแบบชีวิตแบบมั่งคั่ง ความสะดวกสบายในวิถีชีวิต และคุณภาพชีวิตในเมืองหลวง

ขณะที่ภาพลักษณ์ของนายอภิรักษ์ ที่นำเสนอบุคลิกของนักบริหาร มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการ มีรูปลักษณ์ภายนอกจนได้ชื่อจากสื่อมวลชนว่าเป็น “อภิสิทธิ์2” ซึ่งภาพลักษณ์ของนายอภิสิทธิ์ เป็นนักการเมืองอายุน้อยแต่มีความสามารถมาก คนกรุงเทพจึงเกิดการรับรู้ว่านายอภิรักษ์ก็เป็นนักการเมืองหน้าใหม่ที่มีประสบการณ์การบริหารระดับสูง มีภาพของคนที่ทำงานในภาคเอกชนมา และมีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับ “คน”[43] โดยเน้นที่มาตรฐานของคุณภาพชีวิต มีเป้าหมายต้องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ภาพลักษณ์ที่นายอภิรักษ์นำเสนอจึงสอดคล้องกับความต้องการ ค่านิยมและทัศนคติของคนกรุงเทพมากที่สุด

ปัจจัยของสภาพการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2547 ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ตามทฤษฎีระบบการเมือง (Political System Theory)ได้กล่าวถึงความสมดุลของอิทธิพลในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะปัจจัยระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัย (short-term force) ที่มีผลทำให้ผลการคะแนนเสียงเลือกตั้งเบี่ยงเบนไปจากภาวะปกติ โดยมีสมมุติฐานว่า การขึ้นลงของการเลือกพรรคใดพรรคหนึ่งขึ้นอยู่กับ ปัจจัยระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัยดังกล่าว อันได้แก่ ความสนใจในตัวผู้สมัคร นโยบายของพรรคการเมือง ภาพพจน์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของพรรค เป็นต้น ซึ่งแปรผันไปในแต่ละช่วงสมัยการเลือกตั้ง โดยมีปัจจัยด้านความนิยมพรรคของประชาชนเป็นปัจจัยคงที่หรือปัจจัยระยะยาว[44] จากทฤษฎีดังกล่าว จึงสามารถอธิบายปรากฏการณ์การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2547 โดยพิจารณาจากความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคไทยรักไทยเวลานั้นซึ่งเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานครของคนกรุงเทพฯ ได้

---

[43] อภิรักษ์ โกษะโยธิน, อภิรักษ์ โกษะโยธิน ความฝัน ความมุ่งมั่นและชีวิตที่เลือกได้, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพ : บริษัทอัมรินทร์พริ้น ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), 2547) น.193-198

[44] Milton C. Cummings, Congressmen and Electorate : Elections for the United States House and President 1920-1964 (New York : Free press, 1966) และ Campbell, et al., Electiions and Political Order. Ch7. อ้างใน สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527) น.34-35

ในกรณีของงานวิจัยนี้ ปัจจัยคงที่หรือปัจจัยระยะยาวคือ ความนิยมของพรรคการเมืองระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคไทยรักไทย ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยในช่วงก่อนถือกำเนิดของพรรคไทยรักไทยซึ่งอยู่ในช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์ได้ความนิยมมาโดยตลอด แต่เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ภายหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ 2540 พรรคประชาธิปัตย์ในฐานะที่เป็นรัฐบาลได้บริหารนโยบายผิดพลาดโดยดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตาม IMF จนเกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้คะแนนนิยมของพรรคลดต่ำลงโดยเฉพาะความนิยมของคนชนชั้นกลางที่เป็นนักธุรกิจ ขณะเดียวกันก็เป็นโอกาสของพรรคการเมืองใหม่อย่างพรรคไทยรักไทยที่อาศัยรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 จัดตั้งพรรคการเมืองและใช้นโยบายประชานิยมสำหรับการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2544 เพื่อเป็นทางออกให้ประชาชนที่กำลังเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจในขณะนั้น ซึ่งพรรคไทยรักไทยก็ได้รับการตอบรับอย่างดีและได้เป็นพรรครัฐบาลในที่สุด จึงเป็นไปได้ว่า ปัจจัยระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัยในขณะนั้นคือการดำเนินนโยบายผิดพลาดของพรรคประชาธิปัตย์ ที่ส่งผลต่อทัศนคติของชนชั้นกลางโดยเฉพาะนักธุรกิจ และเป็นความได้เปรียบของพรรคไทยรักไทยที่นำเสนอนโยบายใหม่ที่มุ่งจะแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจในระยะวิกฤตพอดี

ต่อมา เมื่อพรรคไทยรักไทยได้เป็นพรรครัฐบาล ก็สามารถนำเสนอนโยบายประชานิยมอันเป็นทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี แต่ในทางตรงกันข้าม ในทัศนะของนักวิชาการและกลุ่มชนชั้นกลางต่างวิเคราะห์ถึงนโยบายเหล่านั้นว่าจะเป็นผลเสียมากกว่าประโยชน์ของประเทศโดยรวม เพราะนโยบายดังกล่าวนับเป็นการนโยบายหาเสียงทางอ้อมของรัฐบาลไทยรักไทยและจะส่งผลในระยะยาวต่อเศรษฐกิจชุมชน ขณะเดียวกันนโยบายเหล่านั้นก็ได้เอื้อประโยชน์ต่อนายทุนและพวกพ้องของสมาชิกพรรคไทยรักไทยทั้งสิ้น และมีแนวโน้มว่าพรรคไทยรักไทยหวังจะยึดที่นั่งในสภาเพื่อหวังจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว เมื่อชนชั้นกลางประเมินสภาพการณ์ของการเมืองระดับชาติได้เช่นนั้น จึงเกิดสภาวะขาดทางเลือกใด ๆ เพื่อจะมากอบกู้วิกฤติได้ ดังนั้นเมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญของคนกรุงเทพ ในเมื่อการเมืองระดับชาติไม่มีทางออก คนกรุงเทพมหานครจึงให้ความสำคัญกับการเมืองท้องถิ่นในฐานะที่เป็นฐานเสียงสำคัญของการเมืองระดับชาติ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร นัยยะการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะเป็นใครและสังกัดพรรคใดในเวลาเช่นนี้ และจะดำรงตำแหน่งเพื่ออะไร จึงเป็นหน้าที่ของคนกรุงเทพมหานครที่จะต้องตัดสินใจทางการเมืองเพื่อรักษาดุลอำนาจมิให้เกิดระบอบเผด็จการรัฐสภา เพราะหากผู้ว่าราชการ

กรุงเทพมหานครสังกัดพรรคไทยรักไทย ก็อาจส่งผลให้เกิดการรับคำสั่งจากรัฐบาลซึ่งเป็นพรรคเดียวกัน และไม่เกิดการกระจายอำนาจตามหลักการปกครองท้องถิ่น

หากพิจารณาสภาพการณ์ของการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครภายใต้สภาวะการเมืองระดับชาติ ปัจจัยระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัย (short-term force) ที่มีผลทำให้การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเบี่ยงเบนไปจากภาวะปกติของความนิยมในพรรคประชาธิปัตย์และพรรคไทยรักไทย คือในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2547 นั้นกล่าวได้ว่า แม้การเลือกตั้งครั้งนี้จะมีผู้สมัครลงเป็นจำนวนมาก และคุณสมบัติของผู้สมัครทั้ง 22 คน ก็มีความโดดเด่นแตกต่างกัน แต่สำหรับปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะการถ่วงดุลอำนาจกันในการเมืองระดับชาติ จะเน้นพิจารณาถึงผู้สมัครที่มีความสำคัญได้แก่ นายอภิรักษ์ โกษะโยธินและนางปวีณา หงสกุล ที่มีเรื่องของการสังกัดพรรคการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง แม้ว่านางปวีณาจะประกาศชัดเจนว่าเป็นผู้สมัครอิสระก็ตาม แต่ภาพของนางปวีณา ที่ยังติดกับพรรคชาติพัฒนาซึ่งกำลังจะยุบรวมกับพรรคไทยรักไทยในเวลานั้น จึงพอจะพิจารณาความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคไทยรักไทยได้ว่า ในระยะที่คนกรุงเทพฯ ไม่ต้องการรัฐบาลไทยรักไทย ขณะเดียวกันพรรคประชาธิปัตย์ก็อยู่ในช่วงวิกฤตของความนิยม เนื่องจากประสบปัญหาการบริหารภายในพรรค การโยกย้ายพรรคการเมืองของ ส.ส.ในพรรคเพื่อไปสังกัดพรรคการเมืองอื่น ปัญหาผู้นำพรรคที่คนในพรรคบางส่วนไม่ยอมรับ และปัญหาความเป็นพรรคเก่าแก่แต่ไม่ปรับตัวให้ทันสถานการณ์ จึงเป็นผลต่อความนิยมพรรคของคนกรุงเทพฯ ที่ต้องการพรรคการเมืองที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกันก็ต้องบริหารประเทศด้วยความโปร่งใสเช่นกัน อย่างไรก็ตาม พรรคประชาธิปัตย์จึงอาศัยช่วงเวลาของกระแสความนิยมลดลงของพรรคไทยรักไทยในกรุงเทพฯ ด้วยการนำเสนอภาพลักษณ์ของนายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ที่เป็นนักบริหารชั้นนำในวงการธุรกิจ มาลงสมัครในนามพรรค ตรงกันข้ามกับพรรคไทยรักไทยที่ชนชั้นกลางในกรุงเทพมหานครวิพากษ์วิจารณ์และสงสัยมากที่สุดในช่วงเวลาดังกล่าวคือ ความโปร่งใสในการบริหารโครงการและงบประมาณของรัฐ โดยเฉพาะเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน การรวบอำนาจของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยและการบริหารประเทศที่ทำให้ประชาชนในกรุงเทพเกิดความไม่ไว้วางใจ แม้ว่าพรรคไทยรักไทยจะพยายามคัดสรรบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นเลิศที่คนกรุงเทพมหานครจะให้การยอมรับเพื่อเพิ่มคะแนนความนิยมของพรรคไทยรักไทยเอง แต่ก็ไม่เป็นผลและในที่สุดก็ประกาศไม่ส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งในการเมืองท้องถิ่นครั้งนี้

หากกล่าวถึงการเมืองระดับชาติ สังคมต่างจับตามองการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เนื่องจากฐานของพรรคการเมืองในกรุงเทพมหานครซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภากรุงเทพมหานครรวมเกือบ 60 คน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยทั้งสิ้น การเลือกตั้งครั้งนี้จึงถูกเชื่อมโยงเข้ากับการเมืองระดับชาติ แต่ด้วยกระแส “ไม่เอาไทยรักไทย” ของคนกรุงเทพมหานคร จึงเป็นผลให้พรรคไทยรักไทยต้องเร่งสร้างคะแนนนิยมในกรุงเทพอย่างเต็มที่เพื่อบรรลุผลการเลือกตั้งครั้งใหญ่ในการเป็นรัฐบาลพรรคเดียวให้ได้ทั้ง 400 ที่นั่งในสภา

นอกจากนี้ จากการที่รัฐบาลทักษิณสามารถรวบอำนาจที่แบ่งแยกตามการปกครองแบบรัฐสภา อันได้แก่ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจศาลไว้ได้ รวมทั้งองค์กรอิสระต่าง ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตรงกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้มีการถ่วงดุลอำนาจเพิ่มเติม หรือกล่าวได้ว่าฝ่ายบริหารที่มีคณะรัฐมนตรีเป็นศูนย์อำนาจทางการเมืองแล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภานั้นยังไม่สามารถตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกันได้ เพราะเกิดปรากฏการณ์ “สภาผัวเมีย” ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฝ่ายรัฐบาลและสมาชิกวุฒิสภามักมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน จึงเป็นการเอื้อให้มีการตรากฎหมายต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของตนเองได้ อีกทั้งรัฐบาลทักษิณยังแทรกแซงองค์กรอิสระดังเช่น กรณีแต่งตั้งผู้ว่าสำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง) หน่วยอำนาจต่าง ๆ จึงไม่สามารถถ่วงดุลตรวจสอบซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งปรากฏการณ์การออกกฎหมายกดขี่สิทธิต่าง ๆ ของประชาชน แต่สนับสนุนให้พวกพ้องของรัฐบาลได้รับผลประโยชน์อันมิชอบ จึงเป็นสาเหตุให้ชนชั้นกลางซึ่งเห็นว่ารัฐบาลกำลังใช้อำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ รวมทั้งให้อำนาจศาลเกื้อหนุนการบริหารให้เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของพวกพ้องของตนบนการบริหารราชการเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ ส่งผลให้ชนชั้นกลางต้องแสดงออกทางการเมืองด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง

ช่วงเวลาเดียวกันนั้นเมื่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเดิมดำรงตำแหน่งครบวาระ และกำหนดให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครขึ้นในปี 2547 จึงทำให้ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน รวมไปถึงนักวิชาการและภาคประชาชนหันมาสนใจเวทีการเลือกตั้งท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครมาก นับตั้งแต่ในช่วงก่อนการเปิดตัวผู้สมัคร ไปจนถึงหลังเปิดตัวผู้สมัคร โดยพรรคไทยรักไทยที่เป็นรัฐบาลได้เสนอชื่อผู้ที่จะลงสมัครเลือกตั้งหลายคนในสื่อต่าง ๆ เพื่อหยั่งเสียง

ของประชาชนก่อน แต่เมื่อไม่ได้รับเสียงตอบรับที่ดีพอในฐานะพรรครัฐบาลและเกรงว่าจะแพ้การเลือกตั้งซึ่งอาจมีผลต่อการเลือกตั้งระดับชาติที่จะมีขึ้นในปี 2549 พรรคไทยรักไทยจึงตัดสินใจประกาศไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเวทีนี้ ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านได้แสดงเจตนารมณ์และประกาศส่งผู้สมัครในนามพรรคอย่างชัดเจน พร้อมทั้งผู้สมัครในนามพรรคประชาธิปัตย์ได้ลงพื้นที่เพื่อทำความรู้จักกับประชาชนกรุงเทพมหานครอย่างแข็งขันและต่อเนื่อง จึงทำให้ส่งผลต่อทัศนคติของคนกรุงเทพฯ ที่มีต่อการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ นอกจากนี้ยังมีผู้สมัครที่เป็นนักวิชาการและนักการเมืองระดับชาติหลายคนที่ลงสมัครอิสระในการเลือกตั้งท้องถิ่นนี้ด้วย แต่ปัจจัยทางการเมืองระดับชาตินั้นกลับส่งผลให้ผู้สมัครอิสระไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรเหมือนสมัยที่ ดร.พิจิตต รัตตกุล ซึ่งเป็นผู้สมัครอิสระและชนะการเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพราะอำนาจการเมืองระดับชาติในช่วงปี 2547 ประชาชนโดยเฉพาะชนชั้นกลางในพื้นที่กรุงเทพมหานครเกิดความรู้สึกถึงการถูกละเมิดอำนาจและสิทธิต่างๆ ของฝ่ายบริหารที่มีความเข้มแข็งมาก ตรงกันข้ามกับฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการกลับอ่อนแอ อีกทั้งองค์กรอิสระที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบต่างก็ไม่สามารถทำงานได้ดังที่กล่าวไปแล้ว จึงทำให้ประชาชนคาดหวังว่าผู้สมัครที่มาจากพรรคฝ่ายค้านนั้น อย่างน้อยที่สุดก็อาจเป็นตัวแสดงบางประการที่จะคานอำนาจมิให้การเมืองระดับชาติมาครอบงำอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นได้ ซึ่งการครอบงำอำนาจพื้นที่กรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองหลวงของประเทศ ก็อาจอันตรายต่อการปกครองของประเทศและสิทธิความเป็นพลเมืองของประชาชน

จากการวิเคราะห์ข้างต้นจะพบว่า ในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะการ “แกว่ง” ของดุลอำนาจระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคไทยรักไทยในฐานะที่เป็นพรรคการเมืองใหญ่ที่มีคะแนนความนิยมสลับกันในช่วงระยะ 10 ปีมานี้ โดยมีปัจจัยระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัยอันได้แก่ นโยบาย การบริหารงานของพรรค ซึ่งล้วนมีผลต่อความนิยมของประชาชนทั้งสิ้น ทั้งนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคไทยรักไทยหากนโยบายใดสามารถตอบสนองกับความต้องการของประชาชนได้ พรรคนั้นก็จะได้รับการสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ชัยชนะการเลือกตั้งของนายอภิรักษ์แม้ว่าจะลงสมัครในนามพรรคประชาธิปัตย์ก็ตาม แต่หากได้ประมวลเหตุผลและปัจจัยในช่วงเวลานั้น จะพบว่าสถานการณ์ทางการเมืองระดับชาติเอื้อให้เกิดการแข่งขันในการเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ยิ่งในสภาวะที่การเมืองระดับชาติอยู่ในสภาพการณ์ที่คนกรุงเทพไม่ต้องการพรรคไทยรักไทย และยังไม่สามารถหาทางเลือกอื่น ๆ ที่เหมาะสมให้กับการเมืองระดับชาติได้ ในการเลือกตั้งท้องถิ่นจึง

เป็นการสะท้อนทัศนคติและความต้องการของคนกรุงเทพได้เป็นอย่างดี แม้ว่าก่อนหน้านี้พรรคประชาธิปัตย์เคยบริหารนโยบายผิดพลาดจนประชาชนเดือดร้อนมาก จึงทำให้คนกรุงเทพฯ หันมานิยมพรรคไทยรักไทย แต่เมื่อพรรคไทยรักไทยได้กอบกู้เศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็มีแนวทางการดำเนินนโยบายเป็นไปในทิศทางคอร์รัปชั่นและกำลังจะเกิด “เผด็จการรัฐสภา” ซึ่งเหตุการณ์ ณ เวลานั้นนับเป็นปัญหาใหญ่มากกว่าปัญหาเศรษฐกิจในอดีตที่ได้รับการแก้ไขแล้ว ฐานเสียงในกรุงเทพของพรรคไทยรักไทยจึงลดลง แสดงให้เห็นชัดเจนถึงลักษณะการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองระดับชาติ เพื่อแสดงออกถึงทัศนคติและความต้องการของชนชั้นกลางซึ่งนับว่ามีอิทธิพลทางการเมืองมาโดยตลอด